Várólistára kerülhetnek a betegek | 6.

Erkölcsi és gazdasági vezető... | 19.

Kisnyégerfalva utolsó molnára | 36.

Nyári táborok Nagyszalontán | 43.

www.biharmegye.ro

Biharország

Közéleti folyóirat ● Nagyvárad, 2013. július ● V. évfolyam 7. (187.) szám ● **Ára 4,5 lej (300 Ft)**

Álomból valóság Ottományban

A Biharországot házhoz viszi a REGGELI ÚJSÁG
Az Ön lapja a mi partnerünk! A részletekért lapozzon!

4.

Munkahelyi inasképzés

A 2005/279. számú törvényben foglaltaknak megfelelően állami munkahelymegtartó szubvenciót kérhetnek azok a munkaadók, akik munkahelyi inasképzésre kötnek szerződést fiatalokkal, tájékoztatott a Bihar Megyei Foglalkoztatási Ügynökség. A munkáltatók kérvény alapján a szerződés időtartamára havi 300 lejes támogatást kapnak, ez a munkanélküliségi referenciaösszeg 60 százaléka.

A szerződést legkevesebb 12 hónapra, legtöbb három évre lehet megkötni 16 és 25 év közötti munkavállalókkal. Bővebb tájékoztatást kérhetnek a foglalkoztatási ügynökség nagyváradi, Transilvaniei utca 2. szám alatti székhelyén vagy a 0359/ 800–960 telefonszám 132-es mellékén Pavel Haragoștól, vagy keressék fel a www.bihor.anofm.ro honlapot.

Most megteheti, hogy hússal etesse kutyáját!

Főtt csirkedarabok
és darált húsok
kilónként 3 lejtől

a Pet Shop Naturalban,
Nagyvárad, Ady Endre u. 41/A,
telefon: 0772 174 985.

Ne feledje,
a kutya húsevő állat!
A kutyák húst vennének!

Fizessen elő a Biharországra!

A *Biharország* folyóiratot minden hónapban házhoz viszik a *Reggeli Újság* lapterjesztői. Előfizetési igényét jelezheti a biharmegye@gmail.com címen, a 0735/154–456 telefonszámon, s munkatársaink felkeresik Önt.

Előfizetési díjaink: 1 hónapra 4,5 lej, 3 hónapra 12 lej, 6 hónapra 20 lej, egy évre 35 lej.

Ha Ön a ***Biharországra*** és a ***Reggeli Újság*** napilapra legalább 6 hónapos előfizetést köt, egy negyedévig ajándékba kapja a *Várad* folyóiratot.

Folyóirataink immár a **Facebookon** is megtalálja, friss, egyedi tartalmakkal.

Naponta frissülő anyagok, lapszámaink anyagai folyóiratunk on-line kiadásában: **www.biharmegye.ro.**

Forgalmazó partnert keresünk

Ha boltjában, üzletében, ABC-jében stb. szívesen árusítaná, terjesztené a *Biharország* közéleti folyóiratot, kérjük, jelentkezzék a következő telefonszámon: 0735/154–460.

tartalom

4. Hagyomány
Álomból valóság Ottományban – háromszáz éves kúriát újítottak fel

5. Közélet
Folytatják a várfelújítást

6. Egészség
Várólistára kerülhetnek a betegek

7. Agrárvilág
Kérhetik a tejkvótát
Biogazdálkodók figyelmébe!

8. Gazdaság
Elkerülő utakat és kifutópályát építhetnek
Veszélyes munkahelyeket bírságoltak

10. Faluról falura
Bizalomra épül a szakma – Pap István pósalaki faipari vállalkozó

12. Közélet
Megnyílt Margittán a Szent Antal Idősotthon

13. Civilben
Családi hagyományokat ápolnak – Jakabffy Emma elnök beszélt a nagyváradi Pro Familiae Alapítványról

14. Zöldövezet
Óvják az erdőt és a nárciszmezőket – EU-s természetvédelmi projekt

15. Útravaló
Mopedre is kell jogosítvány
Motoros találkozó volt Püspökfürdőn

16. Civilben
Bajnokokat nevelnek – Bemutatjuk a margittai Partyum Sport-egyesületet

18. Oktatás
Micskei csillagszerzők – Kisiskolások országos matekversenye

19. Hitvilág
Erkölcsi és gazdasági vezető egy személyben – Beszélgetés Albert Ágostonnal, Sólyomkővár római katolikus plébánosával és polgármesterével

22. Literatúra
Anyanyelv itt és ott – Molnár Judit folytatja Nádpálca nélkül című sorozatát

24. Szomszédoló
Székházat emel a Bihari Népfőiskola – A berettyóújfalui felnőttképző civil szervezetet Kocsis Csaba mutatja be

26. História
Várad méltatlanul elfeledett lánya – Szilágyi Aladár összeállításának befejező része Ritoók Emmáról

28. Kultúra
Fantáziavilágok alkotója – Ízelítő Miklós János Dénes számítógépes grafikus munkáiból

29. A régi Várad
Nagyvárad iskolahálózata 1900-ban– Péter I. Zoltán írása

32. Portré
Kőbe véső, sorokba rejtő – Bemutatjuk Mészáros Zoltán székelyhídi polihisztort

34. Lektűr
Tyúktolvajok – Szilágyi Perjési Katalin novellája

36. Hagyomány
Kisnyégerfalva utolsó molnára – Stadingel Terézzel visszaemlékezett Miklós János

37. Mestermunka
A szakma utolsó mohikánja Margittán – Beszélgetés Bubuj István cipészmesterrel

38. Kultúra
Áldás vagy átok – Nyelvőrségen Dánielisz Endre a köszönésekről

39. Zene
Egy fuvolaművész Köröstarjánból – Interjú Fojka Lászlóval, a Nagyváradi Állami Filharmónia művészeti igazgatójával

40. Gyereksarok
Pöszi feladatot ad
Méhecske-kép – Tóth Ágnes verse
Találós kérdések
A vízhordozó meséje
Közös móka szüleimmel – Rajzpályázat!

42. Életmód
Horgolt csodák – Megismerhetjük a nagyszalontai Barabás Enikőt és kézimunkáit

43. Vakáció
Nyári táborok Nagyszalontán – Hasznos elfoglaltságok szünidei kínálata

44. Sport
Takarékossági okokból is fiatalít a Bihar FC
Magasabb szintre lép a VSK kosárlabdacsapata

46. Életmód
Tanítsuk kedvenceinket! – Mi is a kutyaiskola?

47. Évfordulók

48. Fűben-fában
Gyógynövény-ábécé (66., 67.) – Illatos ibolya, illatos turbolya

49. Ínyenceknek
Limonádé minden mennyiségben

50. Üdítő
Madách Imre gondolata – Keresztrejtvény nyereményekkel

51. Kultúra
Könyvbemutató és díjkiosztó
Emlékjel Jakobovits Miklósnak

Biharország – közéleti havilap. Kiadja a **Várad** kulturális folyóirat, Nagyvárad. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, December 1. tér 12., I. em. **Postacím:** 410068 Oradea, Piaţa 1 Decembrie nr. 12, et. I. **Telefon:** 0259/447-060, 0735/154-456, 0735/154-459. **Lapterjesztés:** 0735/154-460. **E-mail:** biharmegye@gmail.com. **Interneten:** www.biharmegye.ro. **Főszerkesztő:** Máté Zsófia. **Munkatársak:** Balázs Anita, D. Mészáros Elek, Kocsis Csaba, Péter I. Zoltán, Szilágyi Aladár, Szőke Ferenc. **Felelős kiadó:** Szűcs László. Készült a nagyváradi Europrint Kft. nyomdájában. ISSN 2066-4166

RMDSZ COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

Álomból valóság Ottományban

Haló poraiból éledt újjá a közelmúltban a Komáromi Csipkés família egykori családi fészke, a helybeliek által kastélyként emlegetett ottományi kúria. Az összefogás, a tenni akarás bebizonyította, hogy az enyészet útjáról is lehet értékmentő szándékkal a magyar múltat a jövőbe menteni.

Szabó István helytörténész (balról) ismertette a kastély történetét

A felújítás a Magyarország–Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében valósult meg a gyulai Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Szalacs község és Bihar megye önkormányzata közös pályázatának hozadékaként. A Szalacshoz tartozó ottományi kúriára, ahol a Berettyó mentét bemutató táj- és víztörténeti oktatóközpontot rendeztek be, 550 ezer euró jutott. A társpályázó gyulaiak egy fürdőházat varázsoltak újjá, amiről részletesen beszámolt az eseményen jelen lévő Bak Sándor, a gyulai vízügyi igazgatóság vezetője.

Visszanyerte régi pompáját a kúria

Málló falakat mentettek meg

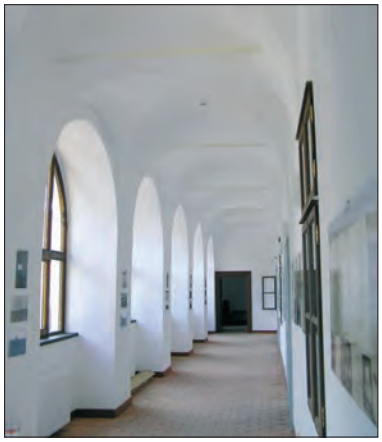

Korhűen renováltak

Horváth Béla házigazda polgármester köszönetet mondott mindazoknak, akik tevőlegesen is részt vállaltak a háromszáz éves épület megmentésében. Kiemelkedő szerepet töltött be a projektben Pásztor Sándor, a Körösök Vízügyi Igazgatóságának volt vezérigazgatója, jelenlegi műszaki igazgatója, a megyei RMDSZ-szervezet, Cseke Attila és Szabó Ödön parlamenti képviselők. Utóbbi öt pontban fogalmazta meg a siker titkát: „Ahhoz, hogy az állomból valóság legyen, elsősorban merjünk álmodni, aztán legyünk ott a döntéshozatalnál, de ugyanolyan fontos a felkészültség, a jó pályázat, a kiváló terv. A kivitelezés, a megvalósulás során nem az egyéni ambícióknak kell érvényesülniük, fontos, hogy egy polgármesterváltás esetén is gördülékeny legyen a folytatás. Itt is ez történt. Legvégül pedig ne elégedjünk meg ennyivel, használjuk ki a széppé tett ingatlan adta lehetőségeket, merjünk újabb nagyszabású álmokat szőni” – biztatott Szabó Ödön.

Mielőtt a II. Rákóczi Ferenc látta arborétum fái alatt szeretetvendégségre terítettek volna a háziak, Cseke Attila jólesően nyugtázta: „Az Érmelléken van élet, nemcsak múlt, de jövőbe mutató jelen is, azt hiszem, ezúttal megfeleltünk elődeink elvárásainak.”

D. Mészáros Elek

Folytatják a várfelújítást

A nagyváradi vár belső udvarát határoló épületrészek renoválása, korszerűsítése kezdődött el az Európai Unió Regionális Fejlesztési Alapjából. Vármúzeum, kiállítóterem, műtermek, egyházi kutatóközpont, házasságkötő terem kap majd helyet a falak között.

Már a projekt következő szakaszán törik a fejüket

Két év alatt, 2015 júniusára kell átadni a nagyváradi vár B, C, D és E épületét a hozzájuk tartozó közműhálózattal együtt. Az 51 millió euró értékű, több mint 80 százalékban EU-s finanszírozású projekthez a város 5,5 százalékos önrésszel meg az 1,3 millió lejnyi el nem számolható költség kifizetésével járult hozzá – hangzott el a városházi sajtótájékoztatón. **Dumitru Sim** projektkoordinátor, **Mircea Droc,** a támogatási forrást kezelő Regionális Fejlesztési Ügynökség reprezentánsa, **Pafka Ernő** építész és **Ilie Bolojan** polgármester ismertették a részleteket a kivitelező Constructorul Sălard cég vezetőjének jelenlétében. Utóbbi vállalat végzi a várfelújítás első szakaszát is, így alaposan ismeri már a terepet, a nehézségeket.

Az E szárnyat raktárnak használták a 70-es években, míg le nem omlott a súly alatt

A legnehezebb dolguk minden bizonnyal az E épülettel lesz, ugyanis a belső udvarra néző homlokzatának és az emeletének egy része leomlott a szakszerűtlen belső átépítések és a túlterhelés következtében. A C épület, a hercegi palota külső falát is megrongálta a természet, mivel tönkrement a tető, a padláson már fák nőnek. A B épületet is számtalan, az eredeti szerkezetbe nem illeszkedő átfalazás csúfítja. Az egyemeletes D szárnyban is sok a tennivaló. Az épületek renoválásán kívül bevezetik a csatornázást, az ivóvizet és a távfűtést, felújítják az elektromos hálózatot, továbbá járdákat és utakat, a várságban pedig parkolókat alakítanak ki. A tervek szerint az ortodox katedrálistól gyaloghíd vezet majd a vár főkapujához.

Közben már készítik elő a harmadik felújítási szakaszt, vagyis keresik a pénzforrást a várfalak és bástyák rendbetételéhez. A polgármester szerint 20-22 millió euró kellene hozzá, és ha pályázattal nem sikerül, részletekben 10-15 év alatt a városi költségvetésből kell erre fordítani. Már most ki kell találni azt is, hogy a kész, felújított épületegyüttest miből tartsák fenn, hiszen elképesztően sok lesz majd a rezsije. Ezért például vendéglátó-ipari egységeket is szívesen látna az elöljáró a várban.

(-fia)

A C épület teteje tönkrement

A B épületből még nem költözött ki teljesen a levéltár

Várólistára kerülhetnek a betegek

Hosszas egyeztetés után május végére kötött finanszírozási szerződést az egészségbiztosítási pénztár a kórházakkal. Kevesebb pénzből gazdálkodhatnak az egészségügyi intézmények, ennek lehetséges következményeit DR. FÖLDES BÉLA főorvos, a Bihar Megyei Sürgősségi Klinika igazgatótanácsának elnöke vázolta fel.

A hazai egészségpolitika következetességét hiányolja dr. Földes Béla. A rögtönzések, az átgondolatlan intézkedések pedig sok pénzbe kerülnek. A szaktárcára hárítanak olyasmit is, amivel nem az egészségügy költségvetését kellene terhelni, példaként a betegnyugdíjak meghosszabbításához szükséges vizsgálatokat említette a főorvos. Az ellenőrzésekre a munkaügyi minisztériumnak van szüksége, de nem fizeti ki őket.

Az egészségbiztosítási pénztár gazdálkodását bizonyos szempontból megnehezíti az orvostudomány fejlődése – mondta a szakember, és számadatokkal indokolt. Romániában is egyre több olyan beavatkozást végeznek el, amelyekre tíz évvel ezelőtt még nem volt lehetőség. Az utóbbi években 2500 veseátültetést, 350 máj-, 500 csontvelő- és 50 szívátültetést végeztek el több ezer más szövet-transzplantáció mellett. Megsokszorozódott a szervfelajánlások száma is, ez örvendetes, ám ezek a műtétek nagyon költségesek. „Egy olyan ország, amely nemzeti jövedelmének csak igen kis hányadát fordítja az egészségügyre, máshonnan kell hogy elvegye ezeknek az árát” – világított rá Földes doktor. Egyetért azzal, hogy legyen minél több szervátültetés, ám emiatt a cukorbetegek ne kapjanak kevesebbet.

Az idén nem vették figyelembe ezt az elvet a közös egészségügyi kasszába mindenki által befizetett járulékok visszaosztásakor. A megyei kórház összességében is kevesebbet kapott, mint az utóbbi egy-két évben. Erre nincs mentség – szögezte le dr. Földes Béla –, hiszen a kórház vezetősége a mostani politikai hatalom elkötelezettje. Emlékeztetett rá, hogy Cseke Attila miniszterségе idején annyi pénzt kaptak a Bihar megyei egészségügyi intézmények a szaktárcától, mint a korábbi húsz évben összesen. Az államnak és a biztosítónak tisztáznia kellene, hogy mihez van elvi és mihez gyakorlatban is garantált joga a betegnek az ellátásban, továbbá hogy a rendszer fenntartásában milyen arányban vesz részt a tulajdonos önkormányzat, az állam és a biztosítási pénztár. Például a megyei tanács az idén semmit sem adott a megyei kórháznak. Ez mind politikai döntés kérdése – hangsúlyozta a főorvos.

A megyei kórházba 2013-ban nagyjából ugyanannyi beteget lehet beutalni, mint tavaly, ám bizonyos osztályokon kevesebb beavatkozást végezhetnek el a keretösszegből. Például az ortopédián nagyon kevés a pénz, amit protézisekre lehet fordítani, ezért nem mindenki kaphatja majd meg a csípő- vagy térdprotézisét, aki arra vár. Van szakember és kapacitás a műtétre, de a pénztár nem fedezi. Ha a páciens fizet, elvégzik az operációt. A várólista egyébként tőlünk nyugatra magától értetődő eljárás az egészségügyi ellátásban, ennek bevezetésére számíthatunk Romániában, megyénkben is – jegyezte meg a főorvos.

Súlyosabb gondnak tartja, hogy a nemrég létrehozott invazív kardiológiai részlegen a kelleténél kevesebb pénz jut az eljárások eszközeinek beszerzésére. Tudjuk pedig, akár életmentő lehet egy-egy gyors beavatkozás. Más területeken – ugyancsak egészségpolitikai döntés következményeként – többletforrások jelentek meg, amit nem képesek kihasználni az egészségügyi intézmények. Például a korábbinál háromszor több pénzt költhetnek méhnyakrákszűrésre, de elég kevesen veszik igénybe a lehetőséget. A sürgősségi ellátásra fordítható összeg 10 százalékkal nőtt, itt viszont országszerte és Nagyváradon is a szakemberhiány hátráltatja az eredményes munkát. Dr. Földes Béla szerint tiszta lapot kellene nyitni: nem a kórháznak, hanem a biztosítópénztárnak kellene kommunikálnia a biztosítottakkal, vagyis a lakossággal.

Máté Zsófia

Kérhetik a tejkvótát

Július 31-ig kérhetik a tehenesgazdák a tejkvótát az országos tartalékalapból, tájékoztatott a Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (APIA) Bihar megyei központja.

Megyénkben a 2012–2013-as kvótaévben 18 200 tejkvóta-tulajdonost tartottak nyilván, közülük 16 130-an közvetlen értékesítésre, 2070-en pedig feldolgozóknak való eladásra kaptak jogot. Most azok kaphatnak tejkvótát az országos tartalékalapból, akik a kvótaév végén vagy a kérelmezés idején legalább két fejőstehenet tartanak, és az előző kvótaévben átlépték a számukra megszabott mennyiséget, vagy tevékenységüket a kvótaév során kezdték el. Az országos tartalékalapból igényelhető legkisebb mennyiség 1000 kilogramm, a legtöbb pedig 1,8 millió kg.

A kifizetési ügynökség nagyváradi, Püspöki úti székháza

A típuskérvényeket az ügynökség nagyváradi, Matei Corvin utca 1. szám alatti székhelyén kell benyújtani a következő iratok kíséretében: személyi igazolvány vagy esetenként a cégbejegyzési szám; a farm azonosító kártyája, amelyet az Országos Állat-egészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Hatóság bocsátott ki; azoknak a teheneknek a marhalevele, amelyekkel bővítik az állományt; a megtermelt és eladott tejmennyiséget igazoló iratok; saját felelősségre tett nyilatkozat a kvótán felül közvetlenül értékesített tejmennyiségről, ha közvetlen eladáshoz igényelnek kvótát az országos alapból.

Azok a termelők, akik az előző kvótaévben részben vagy egészben eladták vagy átadták kvótájukat más termelőknek, nem kaphatnak az országos tartalékalapból tejkvótát – figyelmeztetett Florian Pavel, a kifizetési ügynökség megyei vezetője. Azok a tehenesgazdák pedig, akik korábban kaptak vagy most fognak kapni az országos alapból kvótát, két évig nem adhatnak át kvótájukból másnak.

F. N. L.

Biogazdálkodók figyelmébe!

Meghatározták a biogazdálkodásra szánt 2012. évi kiegészítő támogatás összegét, és szeptembertől fogadják a 2013-ra járó támogatásra a kérvényeket – tájékoztatott a Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (APIA) Bihar megyei központja.

Románia összesen 7,05 millió eurót oszthat el a biogazdálkodás ösztönzésére a 2012-es igénylők között: mintegy 5,7 milliót növénytermesztésre, a fennmaradó 1,3 milliót pedig állattartásra fordíthatja. A kifizetési ügynökség – ellenőrzés után – összesíti a beérkezett kérelmeket, és ha az igény meghaladja a rendelkezésre álló összeget, a gazdáknak kifizetendő támogatást arányosan csökkentik.

Erre az évre szeptember 1. és október 15. között nyújthatják be igénylésüket a „biofarmerek" az Európai Mezőgazdasági Garanciaalaptól érkező támogatásra. Azok jogosultak rá, akik a hagyományos mezőgazdaságról a biogazdálkodásra való átállási időszakban vannak, legyenek akár magánszemélyek, egyéni vagy családi vállalkozások, akár jogi személyek képviselői. A speciális támogatást minden gazdálkodó csak egyféle ágazat egy gazdaságára, tehát vagy egyfajta növény termesztésére, vagy egyféle állat tenyésztésére, vagy egy méhészetre kérvényezheti – pontosított Florian Pavel, az ügynökség Bihar megyei vezetője. Akik legelőre kérnek támogatást, de nincsenek állataik, igazolniuk kell, hogy a takarmányt értékesítik egy szintén biogazdálkodással foglalkozó állattartónak, vagy hogy a legelőt bio-állattartónak adták bérbe.

A Bihar megyei gazdák az ügynökség megyei székhelyén (Nagyvárad, Matei Corvin/Püspöki út 1. szám) adhatják le a kérvényt számos igazoló irat másolatával együtt. A szigorú támogatási feltételek be nem tartása esetén csökkenthetik a támogatás összegét, sőt egy vagy több évre meg is vonhatják a támogatást.

(fried)

Elkerülő utakat és kifutópályát építhetnek

Sokéves halogatás után végre segíti a kormány, hogy EU-s pénzből megépülhessen az Élesdet, illetve a Belényest és Vaskohsziklást elkerülő út, továbbá megnagyobbíthatják a nagyváradi repülőtér kifutópályáját, hogy nemzetközi járatokat fogadhasson.

Fapados járatok üzemeltetőire számítanak

A Nemzeti Liberális Párt nagyváradi székházában tájékoztatta a sajtót a kedvező hírekről **Cornel Popa**, a megyei önkormányzat elnöke, mert – mint mondta – ezzel is cáfolni akarja a vádakat, miszerint a megye kormánypárti elöljárói és törvényhozói „nem hoznak pénzt" Biharba. Tény, hogy mindeddig az egymást váltó kormányoknál és szállításügyi minisztereknél hiába lobbiztak a bihariak.

Nyolc év alatt jutottak el a kivitelezési versenytárgyalás kiírásáig a két elkerülő út esetében: a pénz majdnem 70 százalékát az Európai Vidékfejlesztési Alap adja, a többit az állami költségvetés. A Fekete-Körös menti, 27 kilométert meghaladó, viaduktokkal elkészítendő út tervezett ára 117,4 millió euró, az Élesdet északról és délről megkerülő, összesen 16,6 kilométeres útra pedig – amihez egy 110 méteres híd is tartozik az alsólugasi vízgyűjtő tó fölött – megközelítőleg 75 millió eurót költhetnek. Az építtető az Országos Autópálya és Országút Társaság.

A nagyváradi repülőtér kibővítésének és nemzetközivé nyilvánításának projektje is megérte már a harmadik törvényhozási ciklust. A nemzetközi követelményeknek megfelelően korszerűsített, átrendezett, felszerelt terminált 2011-ben adták át, és tavaly augusztus 20-tól hivatalosan is nemzetközi reptérnek nyilvánították a hatóságok a légikikötőt. A tönkrement, a szabványnál rövidebb és keskenyebb kifutópálya átépítésére az uniós finanszírozású szállításügyi ágaza-

Az indulási és az érkezési csarnok modern, van tranzitváró is

A két éve felújított terminál külső homlokzata

Veszélyes munkahelyeket bírságoltak

Májusban 372 munkáltatót ellenőrzött a Bihar Megyei Területi Munkaügyi Felügyelőség, 213 esetben a munkajogi, 159 esetben pedig a biztonsági előírások betartását vizsgálták.

Az ellenőrzött vállalkozásoknál 573 kihágást találtak, amikért szankciókat róttak ki: az első kategóriában minden ellenőrzésre jutott egy, a másodikban átlagban egy vizsgálat két büntetést eredményezett. Pénzbírságot 77 munkáltató kapott, ezek összértéke 546 500 ezer lej, és szinte félezer figyelmeztetést is kiadtak.

Az év ötödik hónapjában két munkabaleset történt, a sérülések ideiglenes munkaképtelenséget okoztak; 21 cégnél összesen 66 feketemunkást találtak. Május végén megyénkben 54 munkaközvetítőt és 17 257 munkáltatót tartottak nyilván, utóbbiak 158 345 embert foglalkoztattak, egyéni munkaszerződéssel pedig összesen majdnem 173 ezren dolgoztak. 529-en kértek napszámosok nyilvántartásához szükséges speciális nyomtatványokat, és 130-an nyújtották be a nyilvántartást.

Az elmúlt hónapra két kollektív elbocsátást jelentettek be: 44 embernek mondtak fel kőolajipari és építőipari cégek.

Május végén zárult az a két hónapos országos akció, melynek során az idénymunkásokat közvetítő cégeket ellenőrizték. Biharban 11 ilyen vállalkozást vettek górcső alá, de csak egynél találtak szabálysértést, erre figyelmeztetést és kétezer lejes pénzbírságot róttak ki a munkaügyi felügyelők.

A hónap végén az ingatlanok hőszigetelésével foglalkozó vállalatoknál ellenőrizték az alapvető munkabiztonsági és munkaegészségügyi követelmények betartását. Hét céget vizsgáltak, és mindegyiknél találtak kihágást: 14 figyelmeztetést és egy 3500 lejes pénzbírságot róttak ki, elsősorban a korlát és rögzítés nélküli állványok használata miatt.

Szintén májusban ellenőrizték a növényvédő szerek és műtrágyák szállítását, tárolását és használatát; a munkaügyi felügyelők nyolc vállalkozásnál 21 szabálytalanságot állapítottak meg, 18 figyelmeztetést és három, összesen 17 500 lejnyi bírságot róttak ki, például a veszélyes anyagokkal való bánásmódra vonatkozó tájékoztatás elmulasztása miatt.

Fried Noémi Lujza

Külföldi járatok fogadásához hosszabb és szélesebb futópálya szükséges

Az uniós operatív program forrására pályázott a repülőtér, ám eddig nem jutott pénzhez. Az EU Bizottsága most jóváhagyta a vasúti és közúti infrastruktúra fejlesztésére szánt, de megmaradt pénz átcsoportosítását, így a nagyváradi légikikötő is részesülhet belőle, a jászvásárival és a craiovaival együtt. Hogy mennyit kap, az a finanszírozási szerződés megkötésekor derül ki. Popa szerint 26 millió euróra van szüksége a megyei önkormányzat fennhatósága alá tartozó reptérnek.

Hosszadalmas eljárással május végén a hazai Versenytanács és az EU is engedélyezte, hogy a megyei tanács öt éven át egyenként 20 (aztán 19, 18, végül 16) euróval szubvencionálja a majdan Váradról induló nemzetközi járatokra váltott jegyek árát. Ezzel is igyekeznek idecsábítani a fapados légi személyszállító vállalatokat, s ezeknek cserébe még öt évig működtetniük kell váradi járataikat. A megyei önkormányzat felmérést készít, merre repülnének leginkább a bihariak.

Máté Zsófia

Bizalomra épül a szakma

Él a Sebes-Körös völgyében, Pósalakán egy sikeres faipari vállalkozó, PAP ISTVÁN, aki amellett, hogy mintegy félszáz környékbelinek ad munkát, a községközpont, Mezőtelegd helyi tanácsában képviseli a település magyarságát.

A Mezőtelegd községhez tartozó Pósalaka félreesik az országúttól a felduzzasztott Sebes-Körös gátja mögött. Ahhoz, hogy Nagyváradról megközelítsük, Mezőtelegdnél kell letérni a Kolozsvár felé vezető főútról, majd balra fordulva a 109. számú megyei úton érhetjük el pár perc múltán Pósalakát. A falut átszelő úton hamarosan feltűnik Pap István vállalkozó fafeldolgozó üzeme. Néhány nappal korábban egyeztettük a találkozót, a *Biharország* kedvéért egy üzleti utat mondott le.

24-ből 26 óra munka

Pap István a 89-es változások után több cégnél is dolgozott, majd 1995-ben alakította meg a saját fafeldolgozó üzemét, mely igazi családi vállalkozás már csak azért is, mert a házuk tágas udvarán rendezték be. Házigazdám két fia is itt dolgozik, közülük az egyik faipari mérnök, de az édesapának is van faipari szakképzettsége.

„Korábban közös tulajdonú vállalkozásokban dolgoztam, ott tapasztalhattam meg a közmondás igazságát, miszerint közös lónak túros a háta, ezért úgy döntöttem, inkább a magam ura leszek" – idézi fel a cégalapítás előzményeit. Persze egyedül sem könnyű, ahogy fogalmaz: „Ahhoz, hogy az ember ebben a szakmában fenn tudjon maradni, a 24 órából 26-ot kellene dolgoznia. Nyilván ez nem lehetséges, de az igazság az, kis túlzással éjjel-nappal tenni kell azért, hogy minden a legjobb körülmények között működjön."

A vállalkozás kizárólag fafeldolgozással foglalkozik, fő nyersanyaguk a bükkfa. Elsősorban Bihar megyéből, Barátkáról, Remetéről, Vércsorogról szerzik be a faanyagot, de van szállítójuk Kolozs, Szilágy és Fehér megyében is. A Pósalakán feldolgozott fűrészáru 90 százalékát exportálják. Legfőbb vásárlójuk egy jemeni központú arab cég. Az árut előbb leszállítják Konstancára, majd miután a megrendelő cég kifizette az ellenértékét, berakodják hajóra. Kisebb mennyiségben az európai piacra is szállítanak, esetenként német és olasz megrendelőik is vannak.

Mindenben jártasnak kell lenni

Pap István kérdésünkre elmondja, hogy a faanyag beszerzése nem jelent különösebb gondot számukra. „Többnyire maguk a kitermelők keresnek meg, mivel olyan vállalkozó hírében állok, aki pontosan és azonnal fizet a faanyagért. Az áru minősége a legfontosabb szempont számomra. A legtöbb esetben igyekszünk még a lábon álló fákat ellenőrizni. Hozzánk csak jó minőségű rönkfa érkezhet, hiszen partnereink is azt várják el, hogy kitűnő minőségű áruval lássuk el őket. Ha ez nem így lenne, a céget hamarosan be lehetne zárni. Ebben a szakmában nagyon fontos a bizalom – mindkét fél részéről –, és ezt csak komoly hozzáállással, szakszerű munkával lehet elérni" – teszi hozzá.

Folyamatosan mintegy 45-50 embernek tud munkát adni. „Ez a szám változó, mert vannak alkalmazottaim, akik, ha anyagilag ke-

csegtető ajánlatot kapnak, egy időre elmennek Spanyolországba dolgozni, majd egy idő után újra nálam jelentkeznek." A munkások zöme pósalaki, de Telegdről és Mezőtelkiből is járnak hozzá dolgozni. „A mi szakmánkban lényeges a szakmai tudás; a műszaki kérdésekkel elsősorban faipari mérnök fiam foglalkozik, míg a szerződések kötése, az áruforgalom irányítása az én feladatom. Egyébként itt mindenesnek kell lenned, ha szükséges, akkor te vagy a gáteres, ha úgy adódik, a gépkocsivezető; mindenben járatosnak kell lenned."

Az egyetlen dolog, amire panaszkodik, az alkatrészellátás, pontosabban a hazai gyártású gépekhez nagyon silány minőségű pótalkatrészeket lehet csak beszerezni, ami gyakran hátráltatja a munkát. „A hazai gyártású géppark le van robbanva, ezért újabban csak külföldön gyártott gépeket szerzünk be. A fiam a napokban tért haza Szlovéniából, egy fontos alkatrészt hozott egyik olyan munkaeszközünkhöz, amit évek óta szeretnénk felújítani. A munka a fűrésztelepen többnyire egy váltásban folyik, a gáter két váltásban működik. Ha szükség van rá, túlórázunk, az alkalmazottak ehhez pozitívan viszonyulnak" – mondja a vállalkozó.

Első a bizalom

Pap István arról is szól, hogy nagyon nehéz ma termeléssel foglalkozó vállalkozóként talpon maradni, s ezt a munkát csak becsületesen lehet végezni. Különösen fontos a kölcsönös bizalom. „Mindig azt mondom a gyerekeimnek, ne az foglalkoztassa őket, hogy valakit esetleg pár lejjel be tudnának csapni, mert azon később csak veszíteni lehet. Azt kell kiszámolni mindig, hogy amit te csinálsz, abból képes legyél megélni, eltartani a családodat. Az arab üzletemberrel, akinek az árumat eladom, kezdetben kétszer-háromszor összekülönböztünk, de ma már korrekt a kapcsolatunk, tizenöt éve dolgozom vele, s meggyőződhettem arról, hogy komoly partner, s hiszem, ő is ezt gondolja rólunk. Ez a mi szakmánkban fontos."

Beszélgetésünk végén együtt tekintjük meg a fafeldolgozót. Körbesétálunk a farakások és a gépek között. Sok munkagép dolgozik, szóvá is teszem, hogy láthatóan minden jól szervezetten működik, „Minden munkás teszi a dolgát" – feleli rá a tulajdonos. Hatalmas farönkök várják, hogy a fűrészgépekbe kerüljenek. Semmi nem vész el, azokat a darabokat, melyeket valamilyen ok miatt nem lehet felhasználni, tűzifaként értékesítik. A vállalkozás újabb beruházásokat, fejlesztéseket is igényel, ottjártunkkor is több helyen építkeztek a telepen. „Ezekre a bővítésekre szükségünk van, hogy jobban meg tudjuk majd szervezni a munkát, biztosabban meg tudjunk felelni a minőségi elvárásoknak" – indokol a vendéglátóm.

Papp István közéleti szerepet is vállalt, a mezőtelegdi önkormányzati képviselőtestület tagja. „Sajnos szinte semmit sem lehet elérni a közösségünk részére, mert a tizenöt fős helyi tanácsban mindössze hárman képviseljük az RMDSZ színeiben a település magyarságát: egy kolléga Telegdről, egy Pusztaújlakról és jómagam. Ha néha-néha egyeztetünk is valamilyen témában a román tanácsosokkal, a szavazás napján biztos, hogy »elfelejtik« azt, amiben megegyeztünk. Nem tartják be a szavukat. Az még fájóbb, hogy a polgármesteri hivatalnak Mezőtelegden nincs egyetlenegy magyar nemzetiségű alkalmazottja sem. Különösen az idősebbek, akik nem beszélik jól a román nyelvet, nehezen boldogulnak a községházán, amikor ügyes-bajos dolgaikat szeretnék elintézni."

Deák F. József

Megnyílt Margittán a Szent Antal Idősotthon

Stílszerűen Szent Antal napján adták át Margittán az idősek multifunkcionális központját, amely nagyrészt EU-s támogatással épült a regionális fejlesztési programba illeszkedve.

Rajna József atya és Böcskei László megyés püspök

A katolikus Caritas kibővített és korszerűsített egészségügyi-szociális intézményében 16 bentlakót ápolhatnak teljes ellátással, ezenfelül házi gondozásban részesíthetnek 35 személyt, napközi szolgáltatást nyújtanak 7–17 óra között húsz embernek (étkezéssel, szórakozással, pihenéssel), a létesítmény nyugdíjasházként működik, és a Respiro krízisközpontja egy-két hetes időtartamra napi 24 órás ápolási részleget is működtet. Összességében egyidejűleg 71 idős embernek nyújt kényelmes körülményeket elfogadható áron.

Az ünnepélyes átadás szentmisével kezdődött, melyet Böcskei László nagyváradi római katolikus megyés püspök celebrált. Az otthonról, a biztonságérzés fontosságáról beszélt, melyre idősebb korban még nagyobb szükségük van az embereknek. Nem véletlen, hogy Szent Antal nevét vette fel az otthon, hiszen évszázadokon keresztül és most is hozzá imádkoznak a rászorulók. Őt tekintik a szegények védőszentjének – mondta a püspök.

A házigazdák nevében Majernyik Mihály esperes-kanonok köszöntötte az egybegyűlteket,

Átalakították és kibővítették a Caritas idősotthonát

Cseke Attila és Szabó Ödön is fát ültetett

a megyei Caritas nevében pedig Rajna József apátkanonok, vezérigazgató. Jelen voltak a környékbeli tisztelendők és Margittáról Kovács Gyula református lelkipásztor is. A politikusi kört Szabó Ödön, az RMDSZ Bihar megyei szervezetének ügyvezető elnöke és parlamenti képviselőtársa, Cseke Attila korábbi egészségügyi miniszter, valamint a helyi önkormányzati elöljárók és RMDSZ-es vezetőség képviselte. Magát a projektet Kiss Károly helyi ügyintéző mutatta be.

A szentmise után fákat ültettek, majd szeretetebéd zárta az átadási ünnepséget. Az érdeklődők részletesen tájékozódhatnak a helyszínen, a Bihorului utca 9–11. szám alatt vagy a 0259/362–657 telefonszámon, illetve a www.sfmargareta.ro honlapon.

Sz. F.

Családi hagyományokat ápolnak

A nagyváradi Pro Familiae Alapítvány már csaknem húsz esztendeje foglalkozik azzal, hogy gyermekekkel és felnőttekkel megismertesse a klasszikus családmodellekben élő hagyományokat. Törekvéseikről JAKABFFY EMMÁT, az alapítvány elnökét faggattuk.

Jakabffy Emma otthonról hozta a hagyomány tiszteletét

Látogatóban egy révi fazekasnál

Hagyományos családban nőtt fel, és miután férjhez ment, nagy családot alapított Jakabffy Emma. Gyermekkorától fontosnak tartotta a népi hagyományokat, és küzdött azért, hogy a mai idők gyermekei se felejtsék el ezeket. A hagyományos népi kézimunkát, a régi, klasszikus családi recepteket mindig is szerette. 1995-ben, egy több ország részvételével megtartott Kárpát-medencei konferencián vetődött fel egy olyan alapítvány létrehozatalának gondolata, mely éppen ezeket a hagyományokat nem hagyja veszendőbe menni.

Baráti családok segítettek a megvalósításban. Persze az alapismeretei is megvoltak: volt egy lelkes óvó nénije, aki kóróhegedűt, bodzafurulyát, csuhébabát készített neki gyermekkorában. Kelengyéjéből nem hiányozhatott a klasszikus háziszőttes, a régifajta házi törülköző. Gyermekei megszületése után lelkesen varrogatott, kötögetett nekik, és persze szüleinek a receptjei alapján sütött nekik lángost, krumplis palacsintát.

Mézeskalácsot készítenek

Mint mondta, papírból nem szívesen dolgozik. Annál jobban értékeli a kézügyességet igénylő fazekasságot, a tojásfestést, a csuhézást, de nagyon kedveltek az adventi időszakban megszervezett mézeskalácssütések is.

Festik a hímes tojást

Rendszeresen szerveznek hagyományőrző játszóházakat, fazekastábort is. Az idén már 15. alkalommal rendezték meg az *Apáról fiúra* elnevezésű programot, melyre ezúttal órákat készítő fafaragót, népi bútorfestőt is meghívtak. Most először esztergályost is vendégül láttak, aki a fának minden részét megmunkálta. Gyöngyfűzés során gyöngyfüzérek, gyűrűk, karkötők készítésére ösztönzik a fiatalokat, és arra törekednek, hogy valóban hagyományosan dolgozzanak, úgy, ahogyan nagyszüleink is tették. Éppen ezért még a húsvéti tojást is hagymahéj főzetével festik. Anyák napjára tányérokat festettek, és nagy terveik vannak a jövőre is. Augusztusban Révre terveznek fazekastábort, a közeljövőben pedig fazekasműhelyt szeretnének indítani a megyeszékhelyen.

Vajnági-Nagy Anikó

Óvják az erdőt és a nárciszmezőket

Két Natura 2000-es természetvédelmi területet mértek fel megyénkben a biodiverzitás megőrzését célzó, átfogó menedzsmenti terv kidolgozása érdekében. A munkát a környezetvédelmi európai strukturális alapból fizették ki az ágazati operatív program keretében.

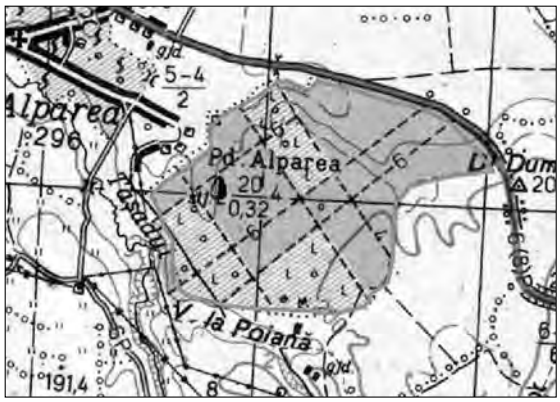

A váradalpári erdő térképe

A nagyszebeni Cindrelul Környezetvédő Egyesület a Bihar Megyei Erdészeti Igazgatóság szakembereivel együttműködésben a helyszínen térképezte fel az 5. számú törvénnyel védett területnek nyilvánított váradalpári és Goroniste erdőt. A projektzáró értékelést a sajtó nyilvánossága előtt tartották. Kiderült, hogy a jogszabályban szereplő adatokhoz képest részben mást találtak a valóságban. Ez annak tudható be, hogy a törvény szövegezésekor nem volt helyszíni felmérés.

Az erdészeti hivatal megyei székházában értékelték ki a projektet

A megyei erdészeti hivatal szóvivője, Mircea Faur elmondta, hogy a védettnek nyilvánított nárciszmezők mindkét erdőben léteznek, virulnak, bár nem ott és kisebb területen, mint ami papíron szerepel. Az erdők egy része is megfelel a Natura 2000-es követelményeknek, de olyan vegyes erdőrész is van itt, amely nem sorolható ebbe a kategóriába. A törvényben kiemelt védettségűnek nyilvánították három kétéltű fajnak az említett erdőkben lévő populációját: a tarajos gőtéket, a vörös és a sárga hasú unkákat. A szakemberek meg is találták az állatokat, ám a békák megóvását kétségesnek tartják. Kevés ugyanis az életterükül szolgáló állóvíz, a meglévők távol vannak egymástól, ezért azt javasolják, hogy egy-két évig tartsák megfigyelés alatt a populációkat, aztán eldöntik, mi legyen velük. A szóvivő különben megjegyezte, csak Nyugat-Európában ritkaság az unka, Romániában van belőlük bőven védett státus nélkül is.

Még megvan a megóvandó nárciszmező

A vizsgált erdők környékén élő lakosság tájékoztatása is szerepelt a projektben. A találkozókat szervező Andreea Rudolf elmondta, hogy a környékbeliek nyitottnak és megértőnek bizonyultak, miért szükséges a szokásostól eltérő gazdálkodást folytatniuk a térségben. Váradalpár, Fugyivásárhely és Szaránd településeken, illetve Tenke, Tulka és Feketebátor községben vagy háromszáz érdeklődő vett részt a találkozókon, amelyeken többek között tudatták, hogy tilos a védett nárciszok szedése, a virághagymák kiásása, a legeltetés, a talaj megbontása, más fajok beültetése. Játékos ismeretterjesztő foglalkozásokat is szerveztek a környékbeli iskolásoknak, hogy mielőbb környezettudatos életvitelre oktassák őket.

A projektzárón elhangzott, hogy a két védett terület menedzsmenti tervét a Bihar Megyei Környezetvédelmi Ügynökséghez küldik láttamozásra, majd jóváhagyásra a környezetvédelmi minisztériumba.

Máté Zsófia

Mopedre is kell jogosítvány

Június 11-én jelent meg a Hivatalos Közlönyben a Belügyminisztérium 82. számú rendelete, amely a gépjármű-vezetői engedélyek megszerzésének módján változtat. A legfontosabb változtatás, hogy ezentúl a robogókra is kell jogosítvány.

Mindazok, akik 2013. január 19. előtt valamelyik autósiskolában elvégeztek robogóvezetéshez szükséges elméleti KRESZ-tanfolyamot, 2014. január 19-ig a rendelet 6. cikkelye 2. bekezdésének *a)* és *c–e)* pontjaiban felsorolt iratok, valamint orvosi és pszichológiai igazolás bemutatásával jelentkezhetnek vizsgára. Az elméleti és a gyakorlati vizsgát különböző napokon tartják, az előbbire előjegyzik a vizsgázót, és ha sikeresen átmegy, jelentkezhet a gyakorlati vizsgára.

A robogósoknak (AM kategória) csak gyakorlópályán (poligon), de a motorkerékpárosoknak (A1, A2 és A) gyakorlópályán és közúton is ugyanaznap kell bizonyítaniuk tudásukat. Más típusú jogosítvány megszerzéséhez (B1, B, BE, C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D, DE, Tr, Tb és Tv) csak közúti forgalomban kell vezetnie a vizsgázónak.

Érdekesség, hogy az A1, A2 és A kategóriájú jogosítvány megszerzéséhez a motorkerékpáron a vizsgázó mögött ül annak oktatója, a vizsgáztató pedig az autósiskola által rendelkezésre bocsátott autóban követi majd őket, a sofőr szintén az autósiskola alkalmazottja kell hogy legyen, és a vizsgabiztos rádión kommunikál majd a vizsgázóval.

(fried)

Motoros találkozó volt Püspökfürdőn

Három Bihar megyei motorosklub, a Hawks, a Black Eagles és a White Wolves szervezte meg június közepén a Püspökfürdőn megtartott motoros találkozót, melyre az ország több megyéjéből és Magyarországról is érkeztek motorkerékpárosok. A strandon különféle vetélkedőkkel, például motoros szumóval, vizeskötél-húzással, sörpörgővel múlatták az időt, de sokan fürödtek is a medencében. Volt vizespóló-verseny és erotikus show is, pénteken és szombaton este pedig koncertekkel szórakoztatták az egybegyűlteket. A vasparipákat egyébként szombaton délben a váradiak is láthatták, ugyanis aznap vonultak végig a városon a találkozó résztvevői.

F. N. L.

Bajnokokat nevelnek

A margittai Partyum Kulturális, Sport Társaság megalakulásának gondolata 2008-ban született meg, majd az egyesületet 2009. január 8-án jegyezték be hivatalosan, nonprofit jogi személyiségként, három alapító taggal: Csengeri Ioana, Csengeri László és Ioan Ciocan. Ők lettek az igazgatótanács állandó tagjai is. A sport, azon belül pedig a sakk oktatását, versenyek szervezését és lebonyolítását tekintik elsődleges feladatuknak.

Jakab Zsolt

A társaság megalakulása előtt, bár létezett sakk-klub Margittán, ez a sport a mélyponton volt. Az alapító tagoknak feltett szándékuk volt ezen az áldatlan állapoton változtatni. Megszervezték a sakk rendszeres oktatását, a versenyzőket pedig elsősorban a fiatalok és a gyerekek körében keresték. Sikerült több mint 70 fiatalt toborozniuk, s közülük mintegy 30-an maradtak. Természetesen bevonták a felnőtteket, sőt a veteránokat is.

Két tapasztalt edző irányította a munkát, a szatmárnémeti Lévai Sorin FIDE-mester és Ioan Ciocan margittai tanár. Kemény munkát vállaltak, hiszen az alapoktól kellett indulniuk. A szervezői csapatnak már az induláskor tagja volt Jakab Zsolt, aki szintén lelkes amatőr sakkozó. Sajnos eleinte a haldokló, eredményeket nélkülöző sakk-klub igyekezett hátráltatni a munkájukat, ellenlábasként viselkedett. Hamarosan azonban tényekkel, jobban mondva eredményekkel győztek meg mindenkit arról, hogy sakk terén nekik van létjogosultságuk a városban és környékén. Részt vettek minden lehetséges versenyen, és ők maguk is szerveztek vetélkedőket. Igyekeztek partneri kapcsolatot teremteni minél több sakk-klubbal. A szükséges anyagiakat szponzoroktól és a helyi tanácstól szerezték meg.

Edzésen

Kitartó és komoly munkát végeztek, ami egyre inkább eredményekben tükröződött. Az áttörés 2011-ben volt, amikor Jakab Kincső rapid sakkban országos III., klasszikusban pedig országos IV. lett, s ezeknek az eredményeknek köszönhetően bekerült az országos válogatott csapatba, így kijutott a világbajnokságra. Ezenfelül két csapatbajnoki aranyérmet szereztek a 12 éves lányok (U12) csoportjában. Ugyanez év őszén Jakab Zsolt vette át az edzői tevékenységet, majd 2012 tavaszától a társaság elnöke is ő lett. Az igazgatótanács két másik tagja Ioan Ciocan és Pintér István.

Jelenleg a klubnak 57 igazolt játékosa van, lefedve az összes korosztályt. A tagok közül 20-25-en rendszeresen járnak az edzésekre, amelyeknek a margittai Erdészeti Hivatal

A tavalyi Partyum Kupa győztesei

Jakab Kincső

adott helyet. Heti két alkalommal találkoznak, összesen 13 munkaórában. Jakab Kincsőnek külön edzője van a szatmárnémeti George Cătălin Ardelean nemzetközi mester személyében, aki az országos edzői válogatott tagja.

Az induló tagság egy része megszakította, szünetelteti tevékenységét, vagy más városba költözött. Az itt maradottak azonban figyelemre méltó eredményeket értek el. Közülük csak a legfontosabbakat soroljuk fel. Klasszikus sakkban: az U14-es leány csoportban Jakab Kincső országos bajnok lett, így ő fogja képviselni Romániát a világbajnokságon. Andra Cîmpean ugyanebben a csoportban bronzérmes, és ő képviseli az országot az Európa-bajnokságon. Rapid sakkban Andra Cîmpean ezüstérmes, villámsakkban pedig Jakab Kincső az országos második. Tárgyalásokat folytatnak annak érdekében, hogy újra összeállítsák az U14-es csapatot az országos bajnokságra. Tavaly Jakab Kincső a szatmárnémeti Unio játékosaként klasszikus és rapid sakkban ezüstérmet, villámsakkban pedig bronzérmet szerzett az 12 évesek csoportjában.

A dobogó legmagasabb fokán Jakab Kincső, a bronzérmes Andra Cîmpean (jobbról)

A Partyum játékosai a monospetri sakkversenyen

A Partyum versenyzői bizonyítottak itthon – Székelyhídon, Érmihályfalván, Nagyváradon, Máramarosszigeten, Szatmárnémetiben –, valamint Magyarországon – Debrecenben, Nyíregyházán, Békéscsabán, Lakiteleken, Nyíracsádon és Mikepércsen. Eredményeik felszálló ágban vannak, úgy néz ki, lesz utánpótlás, ezért hosszú távra terveznek. Az idén is, immár ötödik alkalommal, megszervezik a Partyum Kupát, melyre itthonról és külföldről egyaránt várnak versenyzőket.

Jakab Zsolt meggyőződése szerint a sakk nagyszerű sport, mely – akárcsak a többi – nagyon sok és kitartó gyakorlást, edzést kíván. A többi sporttal szemben viszont talán ez a legjobb agytorna, ezért ajánlja bizalommal minden fiatalnak. Aki eredményeket akar elérni, annak idejében kell elkezdenie az edzést, sőt talán nem is lehet elég korán elkezdeni. Emellett szükség van a szülők kedvező hozzáállására és bátorítására is. Az edzőterem ajtaja mindig nyitva áll, szeretettel várják az új jelentkezőket.

Szőke Ferenc

Micskei csillagszerzők

Jó dolog a tehetség, de annak kibontakozásához meg kell teremteni a szükséges feltételeket. Éppen ezért nem méltányolható kellőképpen a micskei Miskolczy Károly Általános Iskola tehetséggondozó programja, a Csillagszerző Matematikaverseny.

Hodgyai Edit a verseny megálmodója

Az idén második alkalommal megszervezett megmérettetés megyei szakaszát levelező fordulók vezették fel, amelyek során a versenyző tanulók saját iskolájukban keresték a matematikai feladatok helyes megoldásait. A legügyesebb nebulók továbbléphettek a megyei versengés színterére, ahonnan az első helyezettek a májusban Nagyváradon megrendezett országos döntőbe kerültek. 1016-an jelezték az V–VIII. osztályos diákok számára meghirdetett tehetséggondozó versenyen való részvételi szándékukat; az ország 13 megyéjéből és Magyarországról érkeztek a számbűvölők. A micskeiek kezdeményezését felkarolta két nagyváradi tanintézet, a Mihai Eminescu Főgimnázium, ahol az országos döntő megnyitó ünnepségét és a díjkiosztást bonyolították le, és magára a megmérettetésre a Szacsvay Imre Általános Iskolában került sor.

A megnyitón elsőként a Csillagszerző Matematikaverseny kiókumlálója, Hodgyai Edit, a micskei Miskolczy Károly Általános Iskola igazgatója köszöntötte a megjelenteket, s Pablo Casals szavait idézte: „Csak az számít, hogy mire juttok a tehetséggel". Kéry Hajnal főtanfelügyelő-helyettes, az ítészek elnöke a logikus gondolkodás fontosságát hangsúlyozta. Házigazdaként Hochhauser Enikő aligazgató a nagy múltú, ma Eminescu nevét viselő iskola történetével ismertette meg a résztvevőket, míg Kovács Lajos székelyudvarhelyi tanár a matematika örökérvényűen igaz állításait ecsetelte. A köszöntőkhöz parádés színpadi műsor is társult. A micskei Görböc néptáncosai ropták, pörgött a szoknya, csattant a csizmaszár, majd a szacsvaysok kecsesebb műfajjal, reneszánsz tánccal és balettal kedveskedtek. A sokszínűséghez a kovásznai Deák Gellért Gedeon mesemondással járult hozzá. A micskei Demeter Krisztina felcsíki népdaltolmácsolása Erdei Csongor és Kelemen Hunor hegedűkíséretével tehetséget láttatott.

A kis számmágusok Várad nevezetességeivel is megismerkedtek

A háromnapos együttlét második napján került sor a tulajdonképpeni döntőre. A versenyt követő délután és este városnézőbe vitték a diákokat, és jól koreografált szórakoztató programokkal rukkoltak elő a szervezők. A záró nap délelőttjét az eredményhirdetés tette izgalmassá; Biró Rozália szenátor és Cseke Attila parlamenti képviselő is megérkezett, de nem üres kézzel, ajándékcsomaggal jutalmazták a diákokat.

Az V. osztályosok közül a legeredményesebbnek a Kolozsvárról érkezett Ambrus Egyed Ágnes bizonyult, a VI.-osok között első helyezést ért el a szintén kolozsvári Garfield Adrienne, VII.-esek között a margittai Agócs Henrietta és a temesvári Szabó Liza osztozott a legügyesebb számmágusi tituluson, a legjobban teljesítő VIII.-os pedig az aradi Ilona Judit lett. A búcsúzáskor megfogalmazódott: jövőre ismét találkoznak!

Mészáros

Erkölcsi és gazdasági vezető egy személyben

Interjú Albert Ágostonnal, Sólyomkővár katolikus papjával-polgármesterével

Bihar és Szilágy megye határához közel, a városi környezet zajától és szennyeződéseitől távol, színtiszta magaslati levegőn és idilli erdei környezetben terül el Sólyomkővár. A szó szoros értelmében elterül, mivel lakóházai több kisebb csoportban helyezkednek el, óriási területen. Lakossága majdnem teljes egészében szlovák nemzetiségű és katolikus vallású. Egyházi és polgári vezetőjük Guszti atya, aki egy személyben a település katolikus papja és polgármestere.

Nincs a megyében, sőt országos szinten sem példa arra, hogy egy tisztelendő világi vezető is legyen. Ez a párosítás kuriózumnak számít, Sólyomkőváron viszont nem volt más megoldás, mivel a helyi és környékbeli közösségnek ez egyöntetű és határozott döntése volt. Egyedül a papjukban bíztak meg feltétel nélkül. Annak idején a püspök is belátta, hogy ez esetben engednie kell a közösség óhajának, és beleegyezett Guszti atya világi szerepvállalásába.

Albert Ágoston nem óhajtotta a polgármesterséget, de ha már elvállalta, bebizonyította, hogy nemcsak erkölcsi, de jó gazdasági vezető is. A Szilágy megyei Magyarpatakon született 1955. május 1-jén. Az elemi iskolát szlovák nyelven végezte, majd az általánost román nyelven a Bihar megyei Élesdlokon (Luncşoara), aztán felvételizett a gyulafehérvári kántoriskolába. Önálló döntése volt ez, melyet megerősített a vallásos szellemben élő családja, egy idősebb ortodox pap, akivel baráti viszonyt épített ki, és az akkori magyarpataki plébános, Muha János. Felsőfokú tanulmányait a gyulafehérvári teológián végezte el magyar nyelven, miután eleget tett sorkatonai szolgálatának. 1982. január 24-én szentelte pappá Nagyváradon Bálint Lajos gyulafehérvári megyés püspök.

Mivel három nyelvet beszélt anyanyelvi szinten, közöttük a szlovákot is, első kinevezését Baromlakára kapta, ahol döntő többségben szlovák anyanyelvűek laknak. Onnan Bodonosra helyezték, ahol szintén a szlovák lakosság dominál. Ott 15 évig szolgált, majd 1998-ban kinevezést kapott Sólyomkővárra, ahol mind a mai napig a közösség vallási vezetője, illetve 2000-től polgármestere is.

– Hogyan tudja összeegyeztetni az egyházi és a polgári szerepvállalást?

– A polgármesterségbe tulajdonképpen belesodródtam. Nem voltak ilyen törekvéseim vagy álmaim, a helyi közösség döntött így, és én elfogadtam. Örülök, hogy polgári és nem politikai szerepvállalásnak nevezte, mivel erről van szó. Szerencsére nálunk nincsenek politikai csatározások, amik megosztanák

a közösséget, ezért a polgármesternek a jó gazda szerepét kell betöltenie. Így már egészen jól összeegyeztethető a két tisztség. Nem politizálok, nem vagyok függő viszonyban egyetlen párttal sem, ezért az egész községet tudom képviselni gazdaságilag, és természetesen erkölcsileg irányítani. Sem én, sem a híveim nem feledkezünk meg egyetlen pillanatra sem arról, hogy elsősorban felszentelt pap vagyok, aki mellesleg elvállalta a polgármesteri tisztséget is.

– Mekkora az itteni közösség?

– Sajnos folyamatosan fogyunk. Az anyakönyv szerint a két háború között 382 gyermeket kereszteltek meg. A kommunista időszakban mintegy 50 gyermek vette fel a keresztség szentségét, de a rendszerváltozás után a szlovákok valahogy elvesztették a bátorságukat a gyermekvállalásra. Igaz, a fiatalság nagy része kitelepül vagy máshová jár dolgozni, mivel itthon nincs sok lehetőség. Sólyomkővár lassan, de biztosan elöregszik. Alig néhány fiatal család maradt itthon, akik gazdálkodásból próbálnak megélni. Jelenleg a közösségünk 720 személyt számlál Sólyomkőváron, és hozzánk tartozik még négy környékbeli szlovák település. Templom csak nálunk van, de mivel a szlovákok általában templomjárók, vasárnaponként bejárnak a szentmisékre. Ha két idős lakik egy házban, előfordul, hogy felváltva jönnek. Nekem ez természetesnek tűnik, mivel gyermekkorunkban mi is 7 kilométert gyalogoltunk azért, hogy misén vehessünk részt. Csak az idős nagymama maradt otthon, aki beteges volt. A vasárnapi szentmisén általában 300-400 ember jelen van. Ez a híveknek több mint a fele. Ez jobb arány az átlagnál, főleg ha figyelembe vesszük, hogy felváltva járnak, ami azt jelenti, hogy kéthetenként szinte mindenki eljut a templomba.

– A fiatalok részt vesznek a szentmiséken?

– Összességében 72 gyermek van az iskolánkban, és örömmel tapasztalom, hogy rendszeresen járnak templomba. Minden vasárnap 12-14 miniránsom van. A szülők itt nem engedik meg, hogy gyerekeik ne menjenek el misére, hiszen e nélkül nem igazán ünnep a vasárnap.

– Rendezett, tiszta a település. Úgy látom, polgármesterként sem tétlenkedik. Kérem, beszéljen egy kicsit elöljárói tevékenységéről. Nehéz volt beletanulni?

– Idekerülésem után két évvel a volt polgármester lemondott. Addig győzködtek, amíg elvállaltam a feladatot. Gazdálkodni az egyháznál is kellett, csak az állandóan változó törvények megtanulása jelentett plusz munkát. Ez

sem újság, mivel a közmondás szerint a jó pap is holtig tanul. Akkoriban csak ideiglenesen vállaltam, de az ideiglenesség egy kicsit hosszúra nyúlt. Annak előtte is hozzám jöttek az emberek segítségért, de nem voltak eszközeim. Ezeket adta meg a polgármesterség. Sikerült rendbe tenni az iskolát, az egészségügyi intézményt, leaszfaltoztuk az utakat szinte mindenütt. Nem könnyű itt gazdálkodni, mert szegény a vidék, de gyönyörű és egészséges.

– Sikerült-e az egyházi birtokokat visszakapni?

– Természetesen mindent visszakaptunk, mind a szántókat, mind az erdőket. Nem állt fenn az a helyzet sem, hogy esetleg a polgármester nem akarja adni. Az erdészeti hivatallal viszont voltak kemény „meneteink”, de kitartóak voltunk, és nem hagytuk a magunkét.

– Papként mit tudott a másfél évtized alatt megvalósítani?

– A pap fő küldetése a lelkek építése, de mindemellett foglalkoznia kell a dologi építkezéssel is. Amikor idejöttem, az új plébánia csak „pirosban” volt. Be kellett fejezni, de a régi is szörnyen nézett ki. Először a régit kellett lakhatóvá tenni, aztán két év alatt elkészült az új is. Nagyon kellett spórolni a pénzzel. Polgármesterként sem adhattam aránytalanul sokat az egyháznak, nehogy a visszaélés látszatát keltsem. Szerencsére a visszakapott egyházi birtokok hoztak bizonyos bevételt, és az egyházadót is rendszeresen fizetik a hívek. A templomot kívül-belül felújítottuk, beszereltük a fűtést, kicseréltük a nyílászárókat. A régi plébániát átalakítottuk vendégházzá, ahol lelkigyakorlatokat lehet tartani a papoknak, és gyerekeket is tudunk fogadni, természetesen felügyelővel. Ez nem hoz nagy hasznot, de legalább tudunk segíteni az embereken, és a gyerektábor idején felvidul az egész környék.

– Papként mit szeretne még elérni?

– Mivel az építkezéseken már túl vagyunk, a további feladat az ingatlanok fenntartása és állagmegőrzése. Sajnos az új plébániára annak idején elég rossz minőségű cserepet kaptunk, ki kellene cserélni. A papnak viszont a legfontosabb feladata a közösség lelki életének irányítása.

– Mit tapasztalt, az egyházi vagy a polgári vezetőnek van nagyobb autoritása?

– Én pap vagyok a hivatalban is, és akként viselkedem. Polgármesternek ritkán szólítanak, inkább pap bácsinak. Talán az egyházi embert jobban tisztelik az emberek, mint a polgári vezetőt. Viszont azt se felejtsük el, hogy a tiszteletet ki kell érdemelni. Tegye mindenki becsülettel a dolgát, kötelességét ott, ahol van, és akkor boldogabbak leszünk. Legyen közöttünk több megértés, türelem és szeretet.

Szőke Ferenc

NÁDPÁLCA NÉLKÜL

Anyanyelv – itt és ott

Nemes Nagy Ágnes írja 1979 őszén, amikor férjével, Lengyel Balázzsal az USA-beli Iowában voltak írói „továbbképző tanfolyamon”: „Némi vita a nyelvi kérdésről. Ez új nekem, mármint így, testközelből. Itt nagyon gyakran szóba kerül, hogy ki milyen nyelven írjon. Magyar író számára a felelet egyértelmű: hát persze, természetesen, mindenki írjon az anyanyelvén. Hogy is lehet költészetet elképzelni egy »második« nyelven? Tudjuk, vannak világirodalmi kivételek, egy Joseph Conrad, egy Beckett – de hát azok kivételek. Ámde nem így van ám a nagyvilágban. Éles, csontig vágó kérdés hatalmas létszámú népeknek, hogy milyen nyelvű legyen az irodalmuk. És ez nemcsak az írott irodalomba most belépők – például a fekete kontinens népei – számára létkérdés, hanem nagy hagyományú, nagy írott kultúrával rendelkezőknek is, például arabok, indiaiak, újgörög irodalom. (…) Nem tartozom azok közé, akik hajnaltól estig hallelujáznak, amiért a Jóisten magyarnak teremtette őket, de most hálát adtam az égnek azért, hogy van anyanyelvem. Hogy legalább ez nem gyötri a magyar irodalmat. Vagy talán egyszerűen Berzsenyiéknek, Kazinczyéknak kellene hálát adnom? Talán mi is a nyelvtelenség határmezsgyéjén ingadoztunk, csak elfelejtettük? És akkor ők, ott a XVIII. század végén, remek ütemérzékkel belépve a történelembe, újrateremtették azt, ami kis híján elhalt? Mindenesetre kezeteket csókolom, ükapáim.” (*Amerikai napló,* Budapest, 1993)

Nemes Nagy Ágnes szövege tökéletesen megfogalmazza, hogy az anyanyelv, a róla/vele gondolkodás-foglalkozás kizárólag a megszokottól eltérő körülmények függvénye. Ugyanúgy, mint a levegővel kapcsolatosan: csak ha pillanatnyi vagy tartós „üzemzavar” áll be, akkor érzékeljük a hiányát. De akkor nagyon! Nemes Nagy Ágnes az anyanyelvünkkel kapcsolatban először felmerülő „légszomjra”, a nyelvújítás folyamatára utal: a hivatalos német és a mellette egyedüli alternatívaként elfogadott latin olyan erősen megterhelte-fertőzte nyelvünket, hogy „a nyelvtelenség határmezsgyéjén ingadoztunk”. A nyelvújítást ma már elsősorban Kazinczy nevéhez kötjük, mivel felvállalta a menedzselést, az akkori körülmények között nem is olyan egyszerű folyamatos kapcsolattartást az ország – általa gyakran nem is ismert – alkotóival. Pedig azokban az években majdnem mindenki szívügyének tekintette a nyelv megújítását: már-már versenyszerűen alkották az új szavakat, fordították/ferdítették a német vagy latin kifejezéseket. Gazdagon foglalkozott a folyamattal irodalom- és nyelvtörténetünk, ellentétben a XX. században bekövetkezett tragikus és sorozatos nyelvvesztés jelenségével, azzal a küzdelemmel, amit egyrészt a földrajzilag szülőhelyén maradt, ám kisebbségi státusba zuhant tömegek, másrészt a különböző politikai csillagállások miatt a világ egészen más részeire kényszerültek vívtak az anyanyelvi kultúra megőrzéséért. Két részben szeretném taglalni ezt a kérdést abban a reményben, hogy sikerül hozzáadnom valamit mindahhoz, amit a saját bőrünkön érzünk nap mint nap.

Reményik Sándor megfogalmazása arról, hogyan kell a kisebbségbe kerülteknek anyanyelvükhöz viszonyulniuk, kilenc évtizede hiteles és időtálló. Emberi-írói attitűdjének tudható be az erősen biblikus felhang, de a címet – *Az Ige* – és a következtetést, miszerint az anyanyelv olyan, mint a Szentírás, ma sem kérdőjelezi meg senki. Az 1925-ben, az *Egy Eszme indul* című kötetben megjelent verse lényegében metaforasor, aminek elemeit alig kell értelmezni. A biblikus áthallás már a leütésben megjelenik: „Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek, / És áhítattal ejtsétek a szót, / A nyelv ma néktek végső menedéktek, / A nyelv ma tündérvár és katakomba, / Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek!” A végső menedék nem igényel kommentárt, a tündérvár is csak annyit, hogy az álom-, illetve a

Nemes Nagy Ágnes

Reményik Sándor

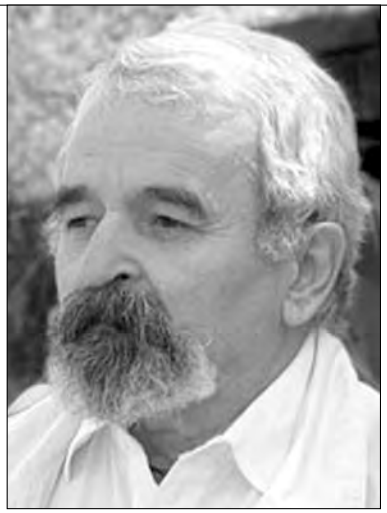

Király László

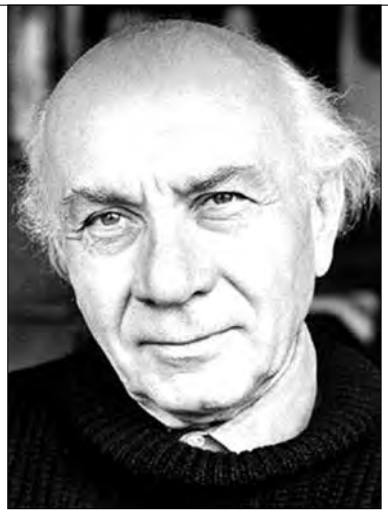

Illyés Gyula

mesevilág „kelléke”: az egykor meglévő állapot visszahozására vagy a kitűzött célnak a megpróbáltatások utáni elérésére utal, a katakomba viszont egyértelműen az őskeresztények kettős áldozatvállalására: búvóhelyük is volt Róma „alagsorában”, ám a cirkuszi szétszaggattatás előtt is a katakombákban „tárolták” az elfogott újhitűeket. A második szakasz hóban viruló rózsafája a megpróbáltatásoknak kitett szépség, az imádkozás, az arany, tömjén és mirha emlegetése pedig a megszületett Megváltó, a mindvégig megmaradó reménykedés metaforája. A harmadik szakasz kitér a költői attitűdre, nem véletlenül, hisz a költő munkaeszköze az anyanyelv, célja pedig a segítségével megteremtett érték: „És aki költő, az legyen király, / És pap és próféta és soha más, / Nem illik daróc főpapi talárhoz, / S királyi nyelvhez koldus-dadogás.” A metaforasor az utolsó szakaszban teljesedik ki, Reményik verszárlatának értelmezgetése csakis durva túlbeszéléssé válna: „Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek, / Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely, / Ki borát issza: Élet borát issza, / Előre néz s csak néha-néha vissza, / S a kelyhet többé nem engedi el!”

Fél évszázad után **Király László** 1978-as, *Az elfelejtett hadsereg* című kötetében megjelent *Anyanyelv* című vers mintha a Reményik-költemény parafrázisa volna, korszerűsítése olyan értelemben, hogy az első pillanatok kábulatából ocsúdni még alig tudó menedékkeresés helyett ez a kisebbségi létben felnőtt és azóta is ilyen körülmények között alkotó költőnek a számadása élete legnagyobb kincséről: „Mit mondhatnék én rólad, / mit kiálthatnék rólad, / bujtató barlangom, / én legvégső vackom, / szajhám, utcasarkon / váró gyilkosom! / Szálló testem alatt hullámzó csodatáj, / legtisztább álmom, szerelem, / nyeregbe kényszerítő kengyelem, / sorvasztó kínom a végtelenség / megmászhatatlan falain – / halottaim… / Egyetlen óvóm, / egyetlen nem-árulóm, / egyetlen kétélű fegyverem. / Halotti menetek fölé / lepelként kúszó siratóim. / Fogyó életem – / énekem.”

A kisebbségben élőknek akaratuktól függetlenül kapott condition humaine-jétől merőben eltér **Illyés Gyula** helyzete: anyanyelve hazájának a hivatalos nyelve, nem kell különbséget tennie haza és itthon, szülőföld és otthon között, mégis szükségét érzi az úgynevezett kultúrhaza megfogalmazásának. 1938-ban, a második világégés küszöbén írja a *Haza, a magasban* című versét, az önkényesen meghúzott határok fölött a közös kultúrkincs által rajzolt hazatérkép félreérthetetlen megfogalmazását: „Jöhet idő, hogy emlékezni / bátrabb dolog lesz, mint tervezni – / bátrabb új hont a múlt időkben / fürkészni, mint a jövendőben – ? // Mi gondom! – áll az én hazám már, / védőbben minden magasságnál. / Csak nézelődöm, járok, élek, / fegyvert szereztem, bűv-igéket. // Már meg is osztom, ha elmondom, / milyen e biztos, titkos otthon. / Dörmögj, testvér, egy sor Petőfit, / köréd varázskör teremtődik. // (…) Mert nem ijeszthet, mi csak ijeszthet, / nem ölhet, mi csak ölne minket, / mormolj magadra varázsinget, / kiáltsd az éjbe Berzsenyinket. // (…) Figyelj hát és tanuld a példát, / a messzehangzóan is némát. / Karolva könyvem kebelemre, / nevetve nézek ellenemre. // (…) Így maradok meg hírvivőnek / őrzeni kincses temetőket. / Homlokon lőhetnek, ha tetszik, / mi ott fészkel, égbemenekszik.”

Egy emberöltő múlva, 1970-ben, hazai és nemzetközi elismertséggel a tarsolyában szükségét érzi, hogy kimondja: egyedül anyanyelvének köszönheti mindazt, amit elért. *Koszorú* című ódájában fejezi ki háláját és hódolatát a vers utolsó sorában a legegyszerűbb, ezért a legcsodálatosabb metaforával megnevezett anyanyelvének: „kassai zugárus, bukaresti cselédlány, / bejruti prostituált szüle-hívó / nyelve; köpések- / mosta, dühpírja-törölte / orcájú fiaid közül egy, íme: / szólni tudó más nyelveken is, / hű európaiként / mondandói miatt figyelemre, / bólintásra becsült más népek előtt is: / nem léphet föl oly ünnepi polcra, / nem kaphat koszorút / oly ragyogót, amelyet, szaporán lesietve ne hozzád / vinne, ne lábad elé / tenne, mosollyal bírva mosolyra vonagló / ajkad, fölnevelő / édesanyám.”

A többségi és kisebbségi, de anyanyelvi közegben megnyilvánuló attitűdök után az irodalmi témák továbbgondolására serkentő sorozatunk következő részében egy egészen más körülményegyüttes összefüggésében vizsgáljuk meg az anyanyelvhez való viszonyulását az emigrációban élő alkotóknak, különös tekintettel **Márai Sándor** és **Faludy György** verseire.

Molnár Judit

Székházat emel a Bihari Népfőiskola

Kistérségi, határon átívelő és az Európai Unió határait is átlépő nemzetközi projektek részese a berettyóújfalui Bihari Népfőiskola. A kezdetekről, a felnőttképzésben szerzett tapasztalatokról HARASZTOSI SÁNDOR, a Bihari Szabadművelődési és Népfőiskolai Egyesület elnöke beszélt.

Harasztosi Sándor

A berettyóújfalui Városi Művelődési Központ munkatársainak kezdeményezésére alakult meg a Bihari Népfőiskola a 90-es évek elején. Tevékenységébe igyekezett bevonni a település értelmiségét, elsősorban az oktatási, kulturális intézmények helyi ügyek iránt érdeklődő, nyitott munkatársait. Kapcsolódott az akkor újjáéledő népfőiskolai mozgalmakhoz, ezen belül is a Magyar Népfőiskolai Társaság keretében működő Megyei Népfőiskolai Tanácshoz. Kezdetektől tudatosan felvállalta az 1920-as években Brózik Dezső által szervezett gazdasági népiskolák és az 1946–48 között működött bihartordai Sárréti Népfőiskola szellemiségét, örökségét.

– *Mi változott a kezdetek óta?*

– A szervezetet 2000-ben jegyeztettük be önálló egyesületként, bízva abban, hogy ezáltal még hatékonyabban végezzük munkánkat. Legfontosabb célnak a kistérség forrásteremtő képességének a javítását határoztuk meg. Ennek egyik lehetséges módját a helyi értelmiség „szürkeállományának” aktivizálásában láttuk. Fontosnak tartjuk, hogy a hatékony munkavégzéshez hálózatokat hozzunk létre, ebbe szükség szerint vonjuk be a kistérségen kívül tevékenykedő szakembereket is. Ennek szellemében dolgoztunk együtt korábbi projektjeinkben a megye és az ország hasonló célokat szolgáló szervezeteivel, felsőoktatási intézményekkel. Egyesületünk a kezdetekben a berettyóújfalui Városi Művelődési Központ keretében szervezett programokat. Indulásakor a település és a kistérség helyi erőforrásainak feltárásával, integrálásával törekedett a kulturális, közművelődési terület színesítésére, erősítésére. A helyi nyilvánosság szélesítésére szerveztünk különböző előadásokat és rétegprogramokat is. Egy-egy szakterület neves tudósát, közéleti szereplőjét kértük fel előadónak. A társadalmi válságok újabb és újabb megjelenésével azonban előbbi tevékenységeinknek nem volt hatásuk a környezetünkre, és ekkor döntöttünk úgy, hogy a felnőttképzést mint eszközt használjuk a lecsúszott csoportok felzárkóztatására. Ezért komplex szemléletmóddal törekszünk integrációs programokat kidolgozni. Először a hátrányos helyzetűek képességeit, készségeit kell fejleszteni, hogy váljanak alkalmassá az integrációs folyamatba való bekapcsolódásra. Mivel ez a folyamat többszereplős, nyilván a befolyásunk az eredményességre korlátozott. Ezért törekszünk partneri kapcsolatok, programok kialakítására. Ezt sikerült elérnünk Hajdú-Bihar megye több

Átadás előtt az új székház

Egy tanfolyamon

civil szervezetével, települési önkormányzatával, illetve a határon átnyúló programok esetén nagyváradi civil szervezetekkel, intézményekkel.

– Mennyire tudnak naprakészek maradni, ha ennyire szerteágazó a tevékenységük?

– Fejlesztési terveinket két fő irányban határoztuk meg. Törekszünk a környezet reális igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével olyan felnőttképzést kínálni, amely alapképzést, képesség- és készségfejlesztést nyújt. Az oktatás, a felnőttképzés azon területeit, fehér foltjait célozzuk meg, melyeket a közoktatás a jellegéből, működési mechanizmusából adódóan, az iskolarendszeren kívüli szakképzés, felnőttképzés pedig a profitorientáltsága miatt nem tud ellátni, felvállalni. A hagyományos módszereken túl non-formális, interaktív módszereket is alkalmazunk. Fontos számunkra mind a programjaink, mind a szükséges emberi erőforrás folyamatos fejlesztése. Irányelvként az Európai Bizottság 2003-ban elfogadott határozatát alkalmazzuk. Másrészt a kistérséghez tartozó 29 település bármelyikén speciális felnőttképzési programokat dolgozunk ki a kistérség gazdasági szempontjaira építve. A megyei, regionális együttműködések mellett fontosnak tartjuk a partiumi magyarság segítését is sajátos eszközeinkkel. Eddig is voltak közös programjaink annak érdekében, hogy megőrizzük Bihar kulturális hagyományait, ápoljuk közös kultúránkat. Úgy érzékeljük, hogy a partiumi magyarság nem rendelkezik azokkal az erőforrásokkal, melyek megakadályoznák további leszakadását, az asszimilációs folyamat erősödését. Földrajzi helyzetünkből, szakmai tapasztalatainkból adódóan bázisai lehetünk egy határon átnyúló integrációs folyamatnak a határ túloldalán élő magyarság segítése érdekében.

Közösen Biharért – váradi résztvevőkkel

– Ha jól érzékelem, működésük nem „csak" Biharországra korlátozódik. Mit kell tudni például a Népfőiskolák együttműködése Európában *című nagyszabású projektjükről?*

– Ez a nemzetközi projekt 2012. szeptember 1-jén indult, már a második módszertani képzési programját is befejeztük 2013. május 26-án. A programba a Bihari Népfőiskolán kívül a KultúrÁsz Közhasznú Egyesület Debrecenből, A Művelődés Háza és Könyvtára Sárospatakról, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Kolozsvárról, a Kallós Alapítvány Válaszútról, a Téka Alapítvány Szamosújvárról, a Teleki Magyar Ház Nagybányáról, a Bihar Megyei Civil Szervezetek Szövetsége és a Mihai Viteazul Műszaki Szakkollégium Nagyváradról delegált résztvevőket. *A felnőttképzés módszertana és a Képzők képzése, kulcskompetenciák fejlesztése* tanfolyamon összesen 34-en vettek részt. Márciusban Sárospatakon elkezdődtek a műhelyfoglalkozások is, kilencet dolgoztunk ki, és ezekhez elkészítjük a tananyagot is, valamint megjelentetünk egy kiadványt, melyben bemutatjuk a részt vevő szervezeteket és a projekt eredményeit. Nemzetközi elismertségünk másik példája a Logic programban való részvételünk. 2011 elején keresett meg bennünket egy francia szervezet azzal, hogy vegyünk rész a Leonardo partnerségi projektben. A megkeresésre igent mondtunk, így lehettünk részesei a hét ország – Francia-, Török-, Lengyel-, Spanyolország, Portugália, Bulgária és Magyarország – hét szervezete által megvalósított 24 hónapos projektnek.

– Mondhatom azt, hogy eddigi tevékenységük megkoronázása az az építkezés, amelyik most Berettyóújfaluban zajlik?

– Nem szerénytelenség, ha azt állítjuk, hogy történelmi eseményeknek vagyunk az átélői. Székházunk felépítésével népfőiskolánk lesz az első civil szervezet Berettyóújfaluban, melynek új épülete lesz. Talán jelképes is lehet ez az építkezés biztató jövőnket illetően. A munka a terveknek megfelelően halad, rövidesen befejeződik az I. üteme. Ha elkészül, 120 négyzetméteren, kulturált környezetben dolgozhatnak munkatársaink. Az Információs Iroda mellett kialakítunk egy tantermet, melyben a felnőttképző tanfolyamok mellett kisebb csoportok egyéb közösségi rendezvényeit is lebonyolíthatjuk. Az épületet júliusban adjuk át, terveink szerint ősztől az új helyen folytatjuk munkánkat. A II. ütemben a tetőtér beépítését tervezzük. Bízunk benne, hogy találunk rá forrást, így téve teljesebbé szolgálatunkat.

Kocsis Csaba

Várad méltatlanul elfeledett lánya (2.)

Folytatjuk az 1868-ban Nagyváradon született RITOÓK EMMA írónő, pszichológiai tanulmányszerző és esztéta pályájának ismertetését. Az első világháború alatt, a két világégés között világszemlélete többször változott ugyan, de erkölcsi tartása nem. Legendás szalonja az irodalmi nagyságok kedvelt találkozóhelye volt.

Párizsból apjának halála (1905. ápr. 22.) után tért haza. A következő évben Pesten ledoktorált; disszertációja az *Arany János elmélete az eposzról* lett. Ezzel az igen széles körű és igen intenzív műveltségpótló tanulás, amelyet az 1890-es évek elején kezdett meg, lezárult. Ritoók Emma ekkortól nemcsak egy feminista színezetű „nőíró" volt, hanem a kor színvonalán álló, akadémikusan képzett értelmiségi is, aki a lélektan, az esztétika és a filozófia területén otthonosan mozgott, s már elméleti érzékét is fölvillantotta.

1906 őszén egy utolsó „tanportyára" Berlinbe utazott, ahol hallgatója lett Georg Simmel művészetfilozófiai szemináriumának. Berlin másért is fontos lett számára. Itt újult föl s mélyült el régi ismeretsége a két év múlva a holnaposok szerzői körébe kerülő Balázs Bélával, s egy bő évtizedig igen szoros barátságban maradtak. Balázs Béla kapcsolta be őt saját mindenkori baráti körének életébe is. *A nagy véletlennek,* Ritoók Emma újabb regényének ez a mulatozó, bohém, de intenzív lelki életet élő, sokféle színt és problémát fölmutató kör adta később az alapját. Ám ez a berlini miliő sokkolta is. Balázs Bélát ingerelte a Ritoók-jelenség, s beléje akart pillantani: „Ritoók Emma. Csúnya vénlány, és magyar regényt írt feminista tendenciákkal. Penzióban lakik, mert neki kell, hogy emberek legyenek körülötte, akik szeressék, fiatalabbak, mint ő, hogy friss maradjon. Érzékeny, eleven lelki életű, és még csak barátságot sem ismer – igazit. Kíváncsi vagyok egy ilyen lány életre és lélekre, és »hipnotizáltam«. Rohammal kényszerítettem, hogy »nyílt« legyen előttem, kinyissa magát nekem, ahogy még embernek nem nyitotta ki."

Balázs Béla. Bekapcsolta Emmát mindenkori baráti körébe

A Vasárnapi Kör hűtlen papnője

1908 januárjától a Ranschburg Pál vezette budapesti gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium munkájában vett részt. Az állami kisegítő iskola gyönge képességű tanulóinak esztétikai recepcióját figyelte meg kísérleti körülmények között. Ambícióinak hamarosan eredményei is megszülettek; lélektani vizsgálatai két tanulmányt eredményeztek.

A következő évek inspiráló gondolkodói közeget teremtettek köréje. Létrejött az a kvázi-baráti kör, amely – az ő közvetítése által is – a filozófiai közélet egyik legjelentősebb társulása lett. Balázs Béla révén 1910-ben kapcsolatba került a fiatal Lukács Györggyel; Emma pedig régi barátját, Zalai Bélát és Ernst Blochot kapcsolta be Balázs és Lukács körébe. Ez a kör, mely e formájában jórészt csak Ritoók Emma révén létezett, persze nem lett egyben emberileg is harmonikus közösség (jóllehet Ritoók Emma elsősorban erre vágyott). A közeg, amelynek részese lehetett, az egyetlen volt, amelyben – legalábbis intellektuális értelemben – otthonosan érezhette magát, ám emberileg számára ez is konfliktusosnak bizonyult. Igazában csak mint egy nagy és modern műveltséget mozgósítani tudó éles elmét fogadták el. Minden más vonatkozásban – származásában, „neveltetésében", életkorában – különbözött közegétől.

1915-ben megvalósult Balázs Béla vágya, a Vasárnapi Kör. Erről a híressé vált filozófiai „akadémiáról", amely a korábbi baráti eszmecseréket rendszeressé tette s a résztvevők kö-

rét kiterjesztette, ma már könyvtárnyi irodalom szól. A csoport valójában inkább hasonlított vallásos gyülekezetre, mint politikai klubra: az összejöveteleknek szertartásos, kvázi vallásos hangvételük volt, a résztvevők kötelesek voltak mindenről a teljes igazságot mondani.

Új fordulatot hozott kapcsolataikban, amikor a *Huszadik Század* nevezetes ankétján – *Zsidókérdés Magyarországon* – Ritoók írásban is kifejtette véleményét, s ez megmutatja szembenállása indokait. A zsidók és nem zsidók viszonyát problematikusnak látta, s ennek okát nem az antiszemitizmusban, hanem ellenkezőleg – a zsidókban vélte megtalálni. A cikk megjelenését követően többé semmi nyoma Ritoók Emma és a Vasárnapi Kör együttműködésének. A tagok útjai is különváltak. Többnyire politikailag is radikalizálódtak, s szinte valamennyien részt vettek 1918–19 eseményeiben, sőt egy részük a kommunista párt tagja is lett.

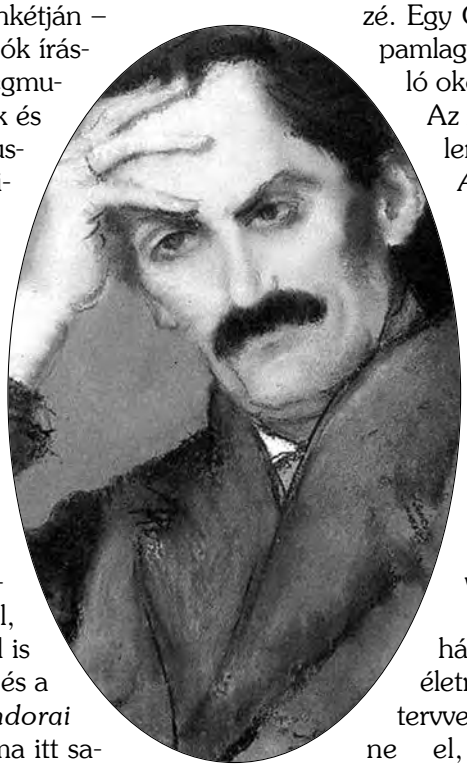

Babits Mihály. Ritoók irodalmi szalonjának vezéralakja volt

A forradalmak elítélésére s volt barátaival való leszámolásra versekkel, majd részletezőbb érvelésű regénnyel is kísérletezett. E műve, a kulcsregényt és a pamfletet ötvöző *A szellem kalandorai* 1921 végén jelent meg. Ritoók Emma itt saját személyes ismerőseit, velük kapcsolatos élményeit s megszilárduló ellenérzéseit formálta regénnyé. S mivel itt alapvetően zsidó származású, sajátos identitásalakzatokat produkáló emberekről van szó, a könyv az asszimiláns zsidó identitástudat bírálatának is regénye. A zsidó – nem zsidó konfliktusról adott értelmezése már militáns szöveg, s abba a vonulatba tartozik, amelyet utóbb Szabó Dezső és Németh László írásai képviseltek a legpregnánsabban.

Emma néni szalonja

Konzervatív-nemzeti kötődéseinek nyílt politikai kinyilvánítása után Ritoók Emma még közel negyedszázadot élt. A Fővárosi Könyvtárban dolgozott. Az irodalom terén már kevésbé, inkább művészeti, esztétikai tanulmányaival alkotott jelentőset. Később újraértékelte alapállását a zsidókérdéssel kapcsolatban – szorosra fűzte a kapcsolatát Babitscsal (akit „zsidóbarátnak" tartottak), s a harmincas években sokáig közösen vezették „Emma néni szalonját" vasárnap délutánonként. Oda járt Szabó Lőrinc, Szerb Antal, Sárközi György, Illés Endre, Illyés Gyula. A második világháború előtt sem titkolta németellenes érzelmeit, kegyetlenségük rémisztette és megdöbbentette.

Illés Endre így ír Ritoók Emma halála után: „A túlélés csodája Ritoók Emma szalonja. Szabó Lőrinc írta fel nevemet a meghívandók közé. Egy Gorgó-fő nyit ajtót, az írónő húga. A pamlagon Babits Mihály… Idegesen mozduló okos tekintet: egy asszony túl a 60-on… Az *Egyenes úton egyedül* első és egyetlen írói sikere… Regényt írt a barátairól *A szellem kalandorai* címmel (…) Kimaradt az irodalmi életből: könyvtáros lett. Most szétküldte meghívóit, és ölébe hullt a második sikere, mindenki eljött… Sárközi György, Gorka Géza, a sarokban Gulácsy hunyorgott… A világ témái: Nobile, Maginot, Trockij, Tolsztoj, Gandhi, a nácik… De ott csak irodalomról volt szó. Várakoztak… hogy valaki előhúzza a megváltást a zsebéből… 1930-ban egy szalon… vagy inkább önképzőkör?"

Régi barátai közül Ritoók Emmát a háború után Ascher Oszkár említi önéletrajzában: „Rozsnyai Kálmán azzal a tervvel jött, hogy nagyszerű társaságba vinne el, mely vasárnaponként Ritoók Emmáéknál gyűlt össze. Igaz, Ritoók Emma a jobboldali Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége elnöke, de majd meglátom, milyen remek ember! Igaza volt. Éveken át jártam ebbe a különlegesen vegyes társaságba: Karinthy, a Gyömrői-lányok, s a fiatalok közül Illyés, Passuth László. És persze Babits, Szabó Lőrinc. Ritoókékat kritikai szemmel tudtam szeretni, nem igazodtam Karinthy leértékelő véleményéhez, aki az egész társaságot lekékharisnyázta. Etikai mércémet magasra kellett helyeznem Ritoókéknál."

A teljes Horthy-korszakot végigélte, a nyilasok rémuralmáig, s közel a nyolcvanhoz, 1945-ben halt meg. Íróként benne volt az a lehetőség is, amelyet Ady remélt *A nagy véletlenről* (1909) írva: „Ez után a könyv után okvetlenül egy még szebb, igazabb és színesebb Ritoók-könyvnek kell jönnie. És Ritoók Emma is, aki ma már komoly, nemes, elsőrendű ember, lesz még emberibb is, egészen kirántja magát a magyar úri ideológiából, s lesz, amit a nagy Törvény úgyis akar: példaadó, szabad, próféta, magyar asszonyember."

Összeállította: **Szilágyi Aladár**

Fantáziavilágok alkotója

Különleges tehetségű alkotóművész a belényesi **Miklós János Dénes.** A tudományos-fantasztikus irodalom iránti rajongása vezette arra, hogy a fantáziavilágokat képileg is megjelenítse, méghozzá korunk szinte korlátlan lehetőségeket kínáló eszközével, a komputerrel.

Gyulafehérváron született 1974. június 18-án, Belényesben érettségizett, majd közgazdász diplomát szerzett a Nagyváradi Egyetemen. Hobbija, a számítógépes grafika révén pedig mára már nemzetközi elismerést vívott ki. Bizonyára a génjeiben hordozza a képi világalkotás tehetségét, hiszen édesapja Miklós János, a neves grafikusművész.

Számtalan hazai sci-fi publikációban *(SFera, Sci-fi Magazin)* láttak napvilágot Miklós János Dénes alkotásai, állandó szerzője a dániai *Novum* magazinnak, az Amerikai Egyesült Államokban megjelenő *Sci-fi Freedom Magazin* vagy a *Sci-fi Almanach* internetes szerkesztőségének tagja. A québeci székhelyű Kanadai Román Írók Egyesülete is tagjainak sorába választotta. Alkotásaiból igényes kivitelű kiadvány, mondhatni portfólió jelent meg tavaly *Sci-fi Crisiensis Magazin* címmel az Europrint kiadó gondozásában. Belényesben idén áprilisban a város napjára összeállított lapban mutatták be az alkotót.

(-fia)

Nagyvárad iskolahálózata 1900-ban

A századfordulóra aránylag kiterjedt iskolahálózata volt a városnak. Főiskolai szintű oktatás a Római Katolikus Jogakadémián folyt. Az akadémia a Szent László téri egykori püspöki lakban nyílt meg 1780-ban, bölcsészeti tanszékkel.

Az után, hogy 1784-re felépült az Úri (ma Ciorogariu) utcában a Premontrei Főgimnázium épületének új szárnya, helyet kapott benne a **Római Katolikus Jogakadémia** is. Bölcsészettudományi tanszékét 1788-ban kétéves képzést adó jogtudományi karral egészítették ki, s ez 1855-ben három évfolyamúvá alakult, 1874-ben pedig négy évfolyamú lett, az országos egyetemek jogi fakultásaival egyenrangú jog- és államtudományi karrá alakulva át. A bölcsészkart a Bach-korszakban, 1850-ben beszüntették, helyette a gimnáziumban VII. és VIII. osztályt is szerveztek. Az épület Akadémia utcai szárnyában 1934-ig folyt a jogi oktatás, akkor a Jogakadémiát beolvasztották a kolozsvári egyetembe.

Felsőfokú oktatás folyt még a **Nagyváradi Római Katolikus Papnevelő Intézetben** is. Csáky Miklós püspök 1740-ben a Szent László téri püspöki lak mögött, a Körös (ma Tudor Vladimirescu) utca és a Dudek sikátor (ma Duiliu Zamfirescu utca) sarkán építtette fel a szeminárium épületét, s ezt sokáig csak Csáky-szemináriumnak nevezték. Innen az 1700-as évek utolsó negyedében a Pray György (ma Berzei) utca 7. szám alatti emeletes ingatlanba költözött a papnevelde. Abba az épületbe, amelyet Patachich Ádám püspök eredetileg idős papok hajlékának építtetett.

Két középiskolája volt a századfordulón Váradnak. A **Premontrei Főgimnázium** alapjait még Benkovich Ágoston püspök vetette meg 1699-ben. Ez volt a város török fennhatóság utáni legrégibb középiskolája. A Jászóvári Premontrei Kanonokrend vette át 1808-ban. Kezdetben a Szent László téri püspöki lak mögötti, Teleki (ma Primăriei) utcai emeletes iskolában működött a gimnázium, majd 1780-ban megkapta a megüresedett püspöki lakot is, közösen az akadémiával. Az után, hogy 1874-re felépült az Úri utcai iskolaépület, abba költözött át a Premontrei Főgimnázium. Itt működött megszakítás nélkül, mígnem 1923-ban a román hatóság bezáratta.

A kereskedelmi iskola a Kereskedelmi Kamara épületének Körös-parti szárnyában volt

A Jogakadémia a hasonló nevű utca és az Úri utca sarkán volt

Érdekességként közöljük a főgimnázium értesítőjét az 1899/1900-as tanévről a *Tiszántúl* napilap nyomán. Ebben közlik mindazok nevét, akik jeles eredménnyel zárták a tanévet. A hajdani tanulók közül ma már egy sem él, de érdekes volna tudni, hogy mi lett belőlük Nagyváradon avagy a világ más részein. De lássuk, kik voltak ezek a diákok. I. osztály: Fényes György, Gerő Gusztáv; II. osztály: Illucz Vazul (talán Iliuț Vasile), Makra Béla; III. osztály: Zajka László, Feiler Andor, Grósz Ernő; IV. osztály: Dőri Béla, Grósz Imre; VI. osztály: Moldován János; VII. osztály: Szücs Ernő; VIII. osztály: Fehér Adolf, Prág Ferenc, Rotter Salamon. A nevek is azt bizonyítják, hogy a Premontrei Főgimnáziumban a magyarok mellett más nemzetiséghez és fajhoz tartó diákok is tanultak. Ezt erősíti meg a Kutunovics Sándor igazgató által jegyzett közlemény is, mely szerint: „Fölvétetett összesen 525 tanuló, vizsgálatot tett 452. Vallásra nézve róm. kath. volt 228; gör. kath. 77; gör. kel. 9; ág. ev. 16; ev. ref. 30; zsidó 92. Anyanyelvre nézve: magyar 382, német 4, román 66." (*Tiszántúl,* 1900. július 4.)

A város másik jelentős középiskolája az **Állami Főreáliskola** volt. 1873. október 1-jén nyílt meg, annak a Széchenyi téri (ma Traian park) ingatlannak néhány apró szobájában, ahol később a Királyi Ítélőtábla – ma a rendőrség – működött. Miután a Szent László téri egykori püspöki lakból 1874-ben végérvényesen elköltözött a Premontrei Főgimnázium az Úri utcai új épületébe, helyére került a főreáliskola. Jóllehet beköltözéskor átalakították az ódon épületet, az nem felelt meg a követelményeknek, ezért új lehetőséget kerestek. De erre csak majd az 1895/96-os tanévben kerülhetett sor, amikor a Deák Ferenc (ma Gojdu) és a Reáliskola (ma Spiru Haret) utca sarkán felépítették az új, korszerű, négyszintes iskolát.

A Premontrei Főgimnázium épületegyüttesének egy része

A főreáliskola után ugyanitt 1899 szeptemberében megnyitotta kapuit a **polgári iskola** is, amely az épület déli, udvari és a Reáliskola utcára néző szárnyában kapott helyet. A főreáliskola 1918 után négyosztályos román tannyelvű reáliskolává alakult. Miután 1922-ben egyesült az addig a görög katolikus tanítóképzőben működő román líceummal, felvette az Emanuil Gojdu nevet. 1923-ban a megszüntetett Premontrei Főgimnázium növendékei számára magyar tagozat nyílt az épületben. 1940–1944 között a Szent László Gimnázium működött ott, majd 1945-től munkásegyetem egészen 1955-ig, amikortól a román tannyelvű 1. Számú Középiskola (1969-től ismét Gojdu) működik benne.

Az Állami Főreáliskola is közzétette az 1899/1900-as tanévre szóló értesítőjét. Ebben Krüger Viktor igazgató szerint: „Jeles eredménnyel végezték az évet Ortner Zoltán, Schlesinger László III., Jesch Aladár V. osztályú tanulók. Beiratkozott 260, az év végéig maradt 242 tanuló, a kik közt volt róm. kath. 48, gör. kath. 1, gör. kel. 14, ág. ev. 5, ev. ref. 41, zsidó 133." Anyanyelv szerint 13 román és 2 német tanuló mellett a többség magyar volt. (*Tiszántúl,* 1900. július 4.)

A továbbiakban a városban működő népiskolákat soroljuk fel. Zárójelben az iskolák alapítási évét közöljük. A népiskolák zöme egyházi, kisebb része városi (községi) s még kevesebb hányada állami volt.

Népoktatási tanintézetek: római katolikus fitanító képző (1856), római katolikus tanítónő képző (1858), görög katolikus fitanító képző (1846), római katolikus óvónőképző (1891), községi polgári fiúiskola (1869), olaszi községi polgári leányiskola (1877), Orsolya zárdai római katolikus polgári leányiskola (1890), Teleki utcai római katolikus polgári leányiskola (1894), Nogáll utcai római katolikus polgári le-

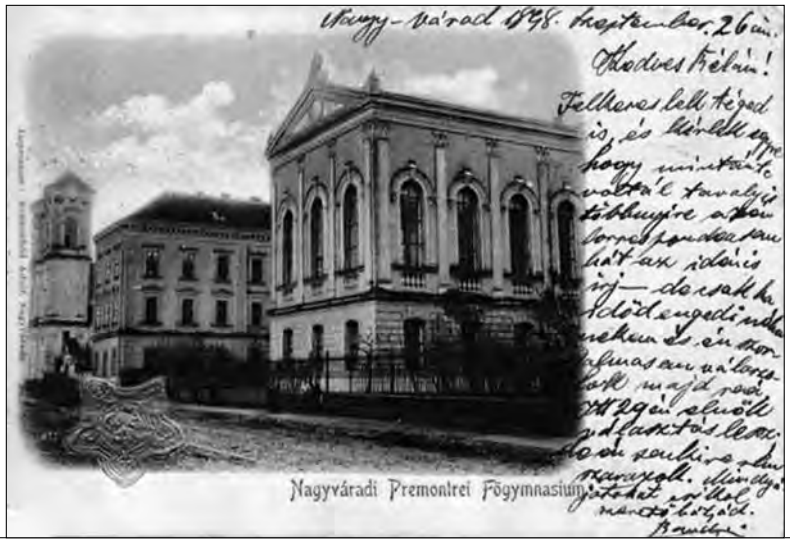

A Reál- és Polgári Iskola a Körös partján

ányiskola (1892), ortodox izraelita polgári fiúiskola (1888), ortodox izraelita polgári leányiskola (1897), Ritoók utcai községi elemi fiúiskola (1869), Őr utcai községi elemi fiúiskola (1869), Sánc utcai községi elemi fiúiskola (1869), Tisza Kálmán téri községi elemi leányiskola (1869), Őr utcai községi elemi leányiskola (1869), Sánc utcai községi elemi leányiskola (1869), csillagvárosi községi elemi vegyes iskola (1870), olaszi római katolikus elemi fiúiskola (1828), újvárosi római katolikus elemi fiúiskola (1877), velencei római katolikus elemi fiúiskola (1858), Orsolya zárdai római katolikus elemi leányiskola (1773), Teleki utcai római katolikus elemi leányiskola (1860), Nogáll utcai római katolikus elemi leányiskola (1868), velencei római katolikus elemi leányiskola (1868), újvárosi görögkeleti elemi iskola (1754), velencei görögkeleti elemi iskola (1808), evangélikus elemi iskola (1804), ortodox izraelita elemi fiúiskola (1782), ortodox izraelita elemi leányiskola (1897).

A városban az alábbi szakiskolának minősülő tanintézetek működtek: Magyar Királyi Honvéd Hadapródiskola (1898), Felső Kereskedelmi Iskola (1888), női kereskedelmi tanfolyam (1891), Kereskedelmi Tanonciskola (1887), szakirányú iparos tanonciskola (1884), zeneiskola (1896).

Hogy e kiterjedt iskolahálózatnak megvolt az eredménye, bizonyítja az írni-olvasni tudó lakosok száma is 1900-ban: 34 175 (68,1%); csak írni 627 személy (1,2%) tudott, míg 15 375 váradi (30,7%) analfabéta volt. Összehasonlításként 1880-ban a lakosság 62,9 százaléka tudott írni és olvasni. A *Magyar Statisztikai Közleményekben* számot adtak az írni-olvasni tudók arányáról nemzetiségek szerint is: magyar 70,3%, német 81,1%, szlovák 56,9%, román 34,4%, egyéb 61,4%.

Annak idején Ady szóvá tette, hogy a végzős diákok nehezen találnak munkát maguknak, miközben „aggódó szülők élethalálharcokat vívnak, hogy gyermekeiket bejuttassák valamelyik iskolában, és hogy ez sokaknak nem sikerült, állítják fel egyre-másra a parallel osztályokat. Hiszen jól van ez így: helyet mindenkinek, aki tanulni akar. De elborzasztó kép az, amely előttünk van, ha rágondolunk, mi lesz ebből a sok fiatal emberből, akiket a szüleik ezer reménnyel eltelve adnak be az iskolába. Hiába mondják banalitásnak, lehetetlen szótlanul nézni azt az eszeveszett tódulást a magasabb iskolák felé. Nálunk immár nincsen magasabb képzettséget kívánó pálya, amely túl ne volna tömve. A lapjaink mondogatják ugyan, hogy a reális pályákra kell terelődnie ennek az árnak, de a gondolkodó ember látja, hogy ezek a pályák is túl vannak tömve. A kereskedelmi iskolák hallatlan tömegben lökik ki minden évben az úgynevezett művelt kereskedőket, a mérnökök nem kapnak állást, a felső ipariskola növendékei éltük végéig műszaki rajzolók maradnak. Ezek pedig reális pályák. Hova menjen hát az a fiatalember aki pályát választ?

Kegyetlen dilemma! Igaz, a mi opportunista sajtónk zseniális könnyedséggel oldja meg a problémát: Menjen katonának! Iratkozzék be a hadapródiskolába! Szép pálya, jó pálya! Kényelmes, úri. Igaza van a mi opportunista sajtónknak: menjen minden művelt fiatalember katonatisztnek, az majd segít rajtunk. Mert ez megölné azt a cudar szörnyeteget, amely galádul, konokul fekszik rajtunk és szívja a vérünket: a militarizmust. Minden bajnak az igazi szülőanyját.” (*Szabadság,* 1900. szeptember 16.)

Ady intelmei sajnos napjainkban sem vesztették el időszerűségüket.

Péter I. Zoltán

Kőbe véső, sorokba rejtő

Tombol a nyár. Az első emeleti panellakás nyújt némi enyhülést. Ide nem csapódik be a főút utcazaja, a kisvárosi fojtogató por sem kínoz. Vendéglátóm, MÉSZÁROS ZOLTÁN szívélyessége még inkább komfortossá teszi a beszélgetést.

Jól jönne most a tóti szülői ház előtti gesztenyefa árnya, hát még a Nagyhegyen lévő ősi pince hűse. Hisz onnan indult a sokoldalú tehetségéről bizonyságot tevő tanárember 1946 márciusának elején, helyet követelve magának a nagyvilágban. A tavaszhírnök jövevény egy szem gyermekként nagy öröm volt a családnak. Rá mindenképpen vonatkoztatható, hogy a gének nem hazudnak. Kisgyermekkora óta ott mocorgott benne a történelemismeret utáni vágy, az önkifejezés módozatainak próbálgatása. Egyik korai őse Mészáros Lőrinc bihari püspök, az 1514-es parasztháborúban Dózsa György alvezére volt. Egy másik felmenője Spáczai Alajos, aki állítólag II. Endrétől kapta a lovagi címet, a keresztes háborút is megjárta.

Feltaláló felmenők

A család Tótiban való meghonosodása a bihardiószegi Mészáros János dédapától eredeztethető. Neki nem volt se lovagi címe, se egyéb titulusra, de mesterségének művelésében mégis hordozta a múlt ködén átszüremlő tehetséget. Ő találta fel a később széles körben elterjedt és igen népszerű speciális szekérféket. Másik szakmai bravúrja, hogy egyedül neki sikerült

Mészáros Zoltán váltogatja a művészi kifejezőeszközöket

A fehér ló legendája

úgy megvasalnia Dobos Gábort, az alföldi betyárt, hogy az nem tudott megszökni a béklyóból. Ez azért érdekes, mert Dobosnak olyan sajátos kézfelépítése volt, hogy a bilincsből mindig ki tudta szabadítani magát. Mészáros János olyan eszközt készített, amiben a betyár kényelmesen mozgathatta a kezét, de kibújnia belőle mégsem sikerült neki – meséli az elődök históriáját Mészáros Zoltán.

Az ősök történetein való révedezésből viszszaröppentjük az emlékezés madarát, ha nem is azonnal a mába, de a tóti legény szárnybontogatásának kezdetére.

Pofonok már gyermekkorában érték, az édesapja tíz hektár földje elég volt ahhoz, hogy őt ne vegyék fel pionírnak. Akadt egy sorstársa is a pap lányának személyében, pedig ők ketten voltak az osztály legjobb tanulói. Szilágysomlyón érettségizett, majd 1972-ben a marosvásárhelyi Pedagógiai Főiskolán szerzett magyar- és romántanári oklevelet. Az évek során több környékbeli iskolában is tanított; ahogy maga mondja, negyvennégy évi pályafutása alatt végigtanította a tantervet, miközben egy szobrászoklevelet is „becserkészett". 1985-ben egy huszárvágással otthagyta az iskolai tanítást, a margittai pionírházban vállalt állást, ahol 2010-es nyugdíjazásáig színjátszó kört vezetett, valamint rajzot, modellezést tanított.

Maga fonta karikás ostor

Hol a fát, hol az ujját faragta

A fafaragás iránti érdeklődése spontán módon, már gyermekkorában megmutatkozott. Eleinte a kenyérvágó kést csente el az asztalfiából, és hol a fát, hol pedig az ujját faragta, mígnem megszületett az első tilinkó. Majd bővült a „repertoár”, a Bisztra-patak agyagjából sorra született ménes, tehéncsorda és egyéb állatfigurák. Ekkoriban még senki sem mutatta neki, hogyan is kell ábrázolni, ösztönből születtek a hogyanokra és mikéntekre a válaszok.

Nyolcadikos korában rajztanára is felfigyelt tehetségére a darab krétából zsilettel faragott miniatűr római fej láttán. A fa mint alapanyag mindig kéznél volt, de vágya szerint leginkább kővel dolgozott. Ezt nem a maradandóság indokolta, sokkal inkább a koncentrálás, a pontosságra törekvés elengedhetetlensége. Ahogyan az alkotó mondja, a kőnél nem lehet tévedni, nincs lehetőség a korrigálásra. Egy Móricz-portréval meg is járta, már majdnem kész volt az alkotás, amikor kettészakadt az arc. Ez a kő hibája volt, illetve mégis az övé, mert rossz alapanyagot választott.

Formába merevített témái történelmi és irodalmi vonatkozásúak, némelyik révén a mondák világába is elkalandozik. Nem áll távol tőle a praktikus dolgok teremtése sem, ha kell, függönytartókat készít templomkazetta-motívumokkal díszítve, előszoba-tükröt farag, síremléket vés, vagy éppenséggel karikás ostort fon. Munkáit több kiállításon láthatták megyeszerte, és egyebek mellett bemutatkozott Bukarestben, Debrecenben és Szegeden is. Alkotásai elkerültek az Egyesült Államokba és Franciaországba is.

Mészáros Zoltán az írást mint önkifejezési lehetőséget sem veti meg újabban. 2011-ben kötetet jelentetett meg *Falu a Réz-hegység lábánál* címmel, amelyben Tóti történetének egy szeletét kínálja az olvasónak, miközben irodalmi igényességgel családtörténetet láttat fordulatokkal telítetten. Születőben van egy újabb könyve, erről a szerző annyit árul el, hogy fikcióval tűzdelt korrajz.

A lakásból kilépve perzselő nap égeti a tarkót, nincs is kedvem belelapozni az ajándék kötetbe. Este a teraszon hideg teát szürcsölgetve kezdem el a könyvolvasást. Gittai István méltató sorait szemezgetve csak egyetértően bólogatni tudok: „Nemcsak vésője, kalapácsa, de tolla is imponáló. Szóval: könyve sodróan, ízesen olvastatja magát. Örömömre szolgál, hogy a nagybecsű olvasó figyelmébe ajánlhatom. Én bizony kertelés nélkül kimondom: író született! Higgyenek nekem.”

D. Mészáros Elek

Családtörténetbe oltott monográfiája

Faragott sárkány tartja a falitükröt

Tyúktolvajok

A beszolgáltatások keserű éveiben igencsak főtt Puszi úr feje, milyen forrásból szerezzen friss árut az Aranysárkány konyhájára. Egyszerű és ízletes ételeket főzött Nénnyuka a kifőzdében, olyan káposztás cvekedlit meg tojásos galuskát hírből sem ismertek, mint az övé. Nem ragaszkodott a hagyományos receptekhez, alkalmazkodva a nyersanyaghoz, amit Puszi úrnak sikerült felhajtania a közeli falvakból, rögtönzött, például olyan szalonnás alapot dinsztelt hagymával a nyögvenyelő alá, amilyet még senki sem pipált. Vendégei voltak számosan, helyi irodákból főként, megesett, hogy Borsos elvtárs, a kerületi párttitkár is betért egy grenadírmarsra, amit krumplis tésztának is szokott aposztrofálni a magyar ember.

Az volt a bevett szokás, hogy Puszi úr hajnalok hajnalán vonatra szállt, és rövid, ám célratörő alkudozás után felvásárolta az ismerős családok termékeinek maradékát. Azért nem a színe-javát, mert azt illett beszolgáltatni a hatóságoknak. A váratlanul megjelenő elvtársak kis noteszben kipipálva a tételeket, vitték, amit vihettek, szalonnát, tojást, vajat, gabonát, de lábasjószágot meg disznót is ríkattak hajnalban. Tehát mindenki dugta, amije volt, és a maradékból titokban cseppent valami eladásra is.

Sánta Kis sógor – akit a többi Kistől a sántasága különböztetett meg, amit a hadifogságban szerzett – szép kis gazdaságot vitt a háború előtt, az örökölt földekhez szívós munkával (de sok korpaciberét evett az asszonnyal azokban az időkben, ha kellett a hízott liba a zsidó sakternak) és egy kis szerencsével sikerült toldania pár holdacskát. Aztán a háború végén majdnem gajdeszra ment az egész, mert amíg a gazda francia földön fogságban várta, hogy gyógyuljon a rövidebbik lába, és szabaduljon, az asszony, Kisné született Sarka Rebeka, hiába állt helyt szinte férfi módra, amikor arra kanyarodott a front, és megjelentek a kapuban az oroszok, kilelte a hideg.

– Davaj, davaj! – terelgette őket az öreg Mókucza, aki valamicskét beszélt a nyelvükön, lévén vereskatona a nagy háborúban. Mókucza volt az első a faluban, aki kidugta a felesége veres alsószoknyáját a padláson, nem lévén a keze ügyében lobogó, de az öröme csak addig tartott, amíg a kiéhezett muszkák le nem lövöldözték sorra a tyúkjait, velük a mag kokast, Matyit. Annak olyan farktollai voltak, hogy maga a csendőrőrmester kérte a férfias díszt a kalapja mellé, de sosem kapta meg. Matyi tehát dicstelen véget ért, és Mókucza bánatát az sem enyhítette, hogy az orosz parancsnok kiengesztelésképpen személyesen kínálta neki a daliás szárnyas végtagját a levesből.

Az öreg Mókucza végigvitte a katonákat a falun, és a zabrálásból nem maradt ki a Sánta Kis sógor portája sem, bár kissé másképp alakultak a dolgok, mint egyébként. Kisné született Sarka Rebeka elmenekített, amit tudott, a kazal alá ásott két zsák krumplit meg egy kis zsák tengerit, a zsírban lesütött húst kis bödönben leeresztette a kéménybe, szóval az asszonyi furfang egész tárházát bevetette. Csak a három kecskével nem tudott mit kezdeni. Honnan jött az ötlet, nem tudni, elég az hozzá, hogy végül kis odút ásott a szalmakazalba, és abban egy levert karóhoz kikötötte a sztoikus nyugalommal rágcsáló kecskéket. Levegőjük volt, rágnivalójuk volt; az asszony csinosra igazította a megbolygatott kazlat, és magában elégedetten kuncogva várta, hogy átzúgjon fölötte a háború.

Annak híre volt, hogy az orosz katonák mint rossz kutyák koslatnak az asszonynép után, és mindenféle rosszaságot művelnek velük, ezért Kisné takaros púpot rakott magának a napa hárászkendőjéből, fejét molyette kendővel kötötte át, orcáját hamuval csúfította el. A művelet olyan jól sikerült, hogy amikor az első orosz a puskáját élesre töltve belökte az utcaajtót, nagyot köpve szemmel verés ellen szentségelt a púpos boszorkány láttán.

– Hol a budi? – förmedt oroszul a háziasszonyra, aki éneklő hangon eldarálta az egyetlen orosz mondatot, amire Mókucza megtanította: zabrál nyemecki szoldat, lelkem – tette hozzá. Ami annyit tesz: elvitték a német katonák.

Na, nem is volt egy darabig semmi baj, a katonák feldúlták a házat, húst kerestek, azt leshetitek, gondolta kaján mosollyal Rebeka asszony, és a szeme sem rebbent, amikor a kétéves szilvalekvárját felnyalta a horda. Aztán késő délután, az esti fejés idejét érezvén közeledni, megszólalt a kazal, és azt mondta: mekmek.

Fél óra múlva három takaros kecskebőr száradt a kerítésen, és Kisné született Sarka Rebeka a könnyeit nyelve aprította a fokhagymát a kecskesülthöz.

De elmúlt ez is, isten segedelmével, Sánta Kis sógor is hazakeveredett, lábra álltak nagy nehezen, amikor beütött a téeszesítés. Belépjen, ne lépjen, ezen ment a huzavona, aztán eldőlt minden, amikor a sikeresen termőre fordult rizsföldjét mintagazdaságnak minősítették, és egyik napról a másikra tagosították.

Tagosítás, ez volt az a szó, amitől Sánta Kis sógor emelkedni érezte ritkuló haját a zsíros kalap alatt, az asszony sírva, ő meg káromkodva nézte, amint drága szimentáli tehenüket borjastul terelik a közösbe, hogy két hónap után csontig leromolva hajtsák a vágóhídra. Vége volt a régi disznóöléseknek, a hajnali pálinkázás után alázattal és hozzáértéssel végzett jóízű munkának, amikor híre kelt, kinek mennyi zsírja, szalonnája lett, és dicsőséggel vegyes jóérzés töltötte el a gazdasszony szívét, amint a kamrában sorakozó zsírosbödönök és füstölt húsok garmadáját elnézte.

Lopva, dugva próbálta learatni munkája eredményét Sánta Kis sógor is, és sok furcsa dolog megesett vele akkoriban. Egy alkalommal fülest kapott, hogy másnap jönnek a „disznóságokért", meg mellé visznek, amit találnak, dugott hát mindent. A kotlót a tojásokkal a dunyhák alá rejtette Rebeka asszony, egy kis kolbászt meg körbetekert a derekán, amitől olyan lett hirtelen, mint egy viselős, csak két kis tábla szalonnának nem találtak helyet. Na, de aki teremtette, cifrázta a gazda, és kiszáguldott a budiba hóna alatt a szalonnákkal. Becsületére legyen mondva, jó vastagon bebugyolálta újságpapírral, és kipp-kopp, hamar felszögezte belülről a reterát ajtajára. Szépen elsimogatta, kicsit göcsörtösnek tűnt az ajtó, de jó lesz az, megteszi, nézte összehúzott szemmel.

Úgy adta a magasságos mennybéli, hogy éppen a nép nagy vezére mosolygott az egyik újságon, és amikor a behajtók benyitottak az árnyékszékbe, mit láttak? Sánta Kis sógor letolt nadrággal kuporog, és elmélyült arccal olvassa az okosságokat az ajtó belsején. Ez igen, elvtárs – bólintott elégedett arccal a kiküldött –, látom, nem telik haszontalanságokkal az ideje, és feljegyezte a noteszébe: alkalomadtán érdemes határozatot hozni arról, hogy minden paraszt tapétázza ki a budi belsejét Rákosi elvtárs útmutatásaival.

Elmentek. Elvittek vagy két kila zsírt, úgyis avas volt, legyintett Kisné született Sarka Rebeka, három zsák diót a tavalyiból, meg két öregecske tyúkot, az egyik fél lábára sánta volt, mert rálépett a kotló.

Aztán megérkezett Puszi úr, és Rebeka asszony előszedte neki a sifonból a vászoncsepegőbe kötött túrót, ezt Sánta Kis uram ünneplős réklijének ujjába dugták, a padlódeszka alól kikerült három frissen vágott jérce, és a budiajtóról hamarjában lefeszegetett szalonna is gazdára talált.

Másnap Nénnyuka felséges csirkepörköltet tálalt az Aranysárkányban, habként remegő nokedlihalmokkal, meg túrós rétest, és Borsos elvtárs, míg jóllakottan hátradőlt, szórakozottan arra gondolt: jó, jó az ideológia, de úgy jó a has is, ha fakad.

Szilágyi Perjési Katalin

Kisnyégerfalva utolsó molnára

A Belényes melletti Kisnyégerfalván kerestük fel a 91 éves STANDINGEL TERÉZT, aki asszony létére a falu és vidéke utolsó molnára volt. Az ott élő fiatalok nem tudják, hogy falujukban létezett egy vízimalom, melynek mára már nyoma sem maradt.

Standingel Teréz

Teréz néni férje, a néhai Standingel Sándor 1939-ben a köröstárkányi alsó malomban volt molnársegéd inas. Édesapja volt a molnár, aki Váradszőllősről származott, de Sándor már Köröstárkányban született. Teréz néni – lánykori nevén Egyed Teréz – férjhez ment Sándorhoz, és 1944-től a nyégerfalvi malomban dolgoztak és laktak, ott született a fiuk és a leányuk. Az idős asszony büszkén meséli, hogy mára van négy unokája és hat dédunokája.

A malom éjjel-nappal őrölt, jöttek gabonával az emberek a környékbeli falvakból, de még a mócvidékről is: búzát, tengerit, zabot őröltek. A malom a Köröstárkány felé vezető úton volt, a vizet a Fekete-Körösből kapta. Sok munka volt a malomárokkal, a víz vezetésével.

Miklós János festménye

Saszet Győző festménye

Kint két vízi meghajtású kereke volt a malomnak, melyek bent az épületben két „száraz” kereket hajtottak: az egyiket búzának, a másikat tengerinek, és még volt két szíjáttételes meghajtású malomkő, melyek búzát és tengerit daráltak málénak, valamint darát a jószágoknak.

Az 1970-es évektől egészen 1975-ig, a malom bezárásáig a férje betegsége, majd halála után Teréz néni egyedül vitte a vízimalom gondjait. A falu tulajdona volt a malom. 1975-ben a drágánfalvi (Drăgăneşti) néptanács elvitte az egész felszerelést, ami az épület pusztulását vonta maga után. Az egykoron jól működő malom és malomárok – ahol a gyerekek lubickolhattak a vízben, az asszonyok ott áztatták a kendert, és locsolták vizéből a közeli kerteket – mára már teljesen eltűnt, a területe be van építve házakkal. Teréz néni emlékében megmaradt a malomárka és a közeli Fekete-Körös közötti rész, amit a helyiek füzesnek neveztek. Nyaranta aratáskor mindig ott volt elhelyezve a szérű, ott csépelték a búzát az emberek.

Olvasóinknak már csak korhű dokumentumokban mutathatjuk be a malmot. Saszet Győző 1933–1942 közt volt lévita tanító Nyégerfalván, és 1939-ben megfestette a malmot és a vizet átszelő gerendahidat. Alulírott 1968-ban még diákként festette meg a malomépületet.

Miklós János képzőművész

A szakma „utolsó mohikánja” Margittán

Napjainkban egyre gyakrabban botlunk bele a szakemberhiányba. Legyen szó építkezésről, varratásról, háztartási gépek vagy használati cikkek javításáról, kerékpárvagy éppen cipőjavításról, nagyon nehéz jó és megbízható szakembert találni. Ezek egyike BUBUJ ISTVÁN margittai cipész.

Manapság egyetemet végzett diplomással túltelített a munkapiac, szakképzett mesteremberből pedig hiány van. Az ok valószínűleg többgyökerű. Az egyik mindenképpen az, hogy a szocializmus éveiben sikerült a szakmai tudást „kiütéssel a padlóra küldeni”, és igazából a rendszerváltás után sem „állították fel”. Bár voltak gyárak dögivel, kevés volt a szakmunkás, a legtöbb betanított munkás csak a saját munkafázisát ismerte, illetve tanulta meg. Ez persze korántsem fedte le a szakmai tudást, melyet rendes körülmények között inasként, majd segédként meg kellett volna tanulni, a mesterfogásokat pedig el kellett „lopni” a mestertől. Hosszú évek tapasztalatszerzése után vált valaki jó mesteremberré. Többnyire a szakmát a család tagjai vitték tovább, szinte genetikailag is kódolva voltak rá.

Ez a jól kialakult rendszer az „aranykorban” teljesen felborult. Mind a mai napig a szülők többsége az érettségit erőlteti, a szakközépiskolát pedig másodrangúnak minősíti, és erkölcsi csapásnak tekintené, ha szeretett gyermeké oda kellene íratnia. Tisztelet az okosan gondolkodó kevés kivételnek, aki tudja, hogy a szakoklevél, illetve a mögötte rejtőző szakmai képzettség megélhetést garantál a tulajdonosának.

A megjavított és javításra váró lábbelik

A hagyományos szakmák pedig már-már kiveszőfélben vannak. Néhány évtizeddel ezelőtt például a szobafestői és a suszter mesterség „menő” volt, ma viszont, aki csak teheti, maga festi ki lakását, a lábbelit hordják elkopásig, majd a kukában landol. A cipőt-csizmát Margittán is már csak egyetlen műhelybe vihetjük el megjavíttatni. Ebben Bubuj István dolgozik, aki 1946-os születésű, és úgy tűnik, ő az „utolsó mohikánja” a városban a szakmának, mivel tudta szerint rajta kívül sincs más, aki hivatalosan, engedéllyel cipészként tevékenykedne. Talán akad még egy-két, otthon dolgozgató nyugdíjas, de őket kevesebben ismerhetik, mivel cégtáblájuk nincsen.

A mester Margittán született, az általános iskolát szülővárosában végezte, majd elhelyezkedett a cipőgyárban. Megszerette a szakmát, és jelentkezett a munkahelyi szakképzésre. Sikeresen vizsgázott, és igyekezett minél több fázisát megtanulni a cipőkészítésnek. A rendszerváltás után a gyár nem ment úgy, mint azelőtt, megrendelő hiányában elkezdődtek a leépítések.

Áldás vagy átok?

Immár harmadízben ragadok tollat, hogy a különböző köszönésformákról szóljak. Ámde adós maradtam e társadalmi szokás kialakulása kezdetének a föltárásával. Ha rokonunkkal, ismerősünkkel összefutunk, miért köszöntjük a Jó napot!, Jó reggelt!, Adjon Isten jó estét! kívánásával?

E kérdés megválaszolásához az őskorig kell visszalépnünk. A kezdeti állapotban élő emberek abban hittek, hogy a természeti jelenségek, a tőlük független események bizonyos szertartásokkal, hallhatóan kifejezett mondásokkal befolyásolhatók. Ez utóbbi tévhit a szómágia, amelynek a két legfontosabb, de ellentétes formája az áldás és az átok.

Az áldás hagyományos szövegbe foglalt jókívánság. Elmondója a legtöbb esetben a vallás felső lényeitől kéri kívánságának teljesítését. Az ószövetségi zsidóság Isten ajándékaként értékelte az áldásba foglalt óhaj teljesülését. Az apostoli áldást a pápa osztja, kivételesen a püspök.

A jót előrevetítő áldás ellentéte a rosszat kívánó átok. A megsértett, a haragos a természetfölötti hatalom közbeléptét kéri, hogy ellenfelében az kárt tegyen: Bár dögölnél meg! Hogy törne el a lábad! Napjainkban a művelt emberek átkozódáshoz nem folyamodnak.

A fentiek ismeretében jó szívvel kell fogadnunk azok szavait, akik azt kívánják, hogy jól, sikeresen teljen a napunk. Hasonlóan örvendhetünk, ha barátaink távozásukkor Isten veled!, Isten áldjon!, Minden jót!, Erőt, egészséget!, Jó egészséget!, Járjon szerencsével! óhajjal válnak el tőlünk. A viszontlátásra! sem kedvezőtlenebb. Értékelésük szerint az együtt töltött percek, órák hasznosak voltak. A találkozást meg kellene ismételniük.

Végezetül egy személyemhez fűződő jelenségről ejtek szót. Amióta az idő bemeszelte a hajam, rokonaim, ismerőseim, egykori tanítványaim a szokásos köszönési formát a Hogy vagy?, Hogy tetszik lenni? kérdéssel egészítik ki. Meggyőződésem: nem várnak tőlem hogylétemről szóló, részletes beszámolót. Ezért válaszom is szűkre szabom: Köszönöm kérdését, jól! E tudakozódást jóindulatú érdeklődésként fogom fel: lesz-e még alkalmunk egy későbbi találkozásra, eszmecserére?

Dánielisz Endre

Az utcára tételt megelőzendő elszegődött sógora mellé a cipőjavító műhelybe. Ügyességének köszönhetően hamarosan keresett javító suszterré vált. Később a sógor más megélhetés után nézett, de ő maradt, akkor még alkalmazottként. A műhely később költözött, ő vele együtt, és onnan ment nyugdíjba. Úgy nézett ki, ezzel megszűnik a cipőjavító műhely Margittán, ezért felkérték, szerezze be a szükséges engedélyeket, és dolgozzék tovább magánvállalkozóként. Így is történt.

Jelenleg bérli a műhelyt, és minden lábbelit megjavít, ami csak javítható. A szerszámkészletét nyugdíjas mesterektől vagy régi mesterek hozzátartozóitól szerezte be. Az anyagellátás sem könnyű, de megoldja: üzletből, ócskapiacról, ahonnan csak lehet. Munka mindig van, mert az elszegényedéssel együtt jár az is, hogy nem telik újra, ezért gyakrabban javíttatják az emberek a lábbelijüket.

Megkérdeztem a mestert, hogy meg lehet-e élni, illetve egy fiatal vállalkozó megélhetne-e ebből a szakmából.

– Én ezzel a munkával jól ki tudom egészíteni a nyugdíjamat. Egy fiatalember, ha egy kicsit befektetne és kellő reklámmal megkeresné a klienskörét, tisztességesen megélhetne a cipőjavításból. Ha tovább akarna lépni, készíthetne méretre új cipőket, mert arra is lenne igény.

– Ön megtanítaná egy fiatalnak a szakma csínját-bínját?

– Természetesen, ha lenne komoly jelentkező, megtanítanám. Sajnos a fiatalság körében ez a szakma nem valami vonzó. Igaz, ez elmondható még sok más szakmáról is. Pedig rendes és szorgalmas munkával akármelyik szakmából, ha meggazdagodni nem is, de meg lehet élni.

Szőke Ferenc

Egy fuvolaművész Köröstarjánból

FOJKA LÁSZLÓ fuvolaművésszel, a Nagyváradi Állami Filharmónia művészeti igazgatójával Deák F. József beszélgetett.

– Mi késztet egy embert arra, hogy zenész legyen, az Ön esetében mikor született meg a döntés?

– Aki erre a hivatásra adja a fejét, annál ez a folyamat nagyon korán elkezdődik. Esetemben a szerencsének nagy jelentősége volt. Köröstarjánba, ahol születtem, egy kis verbuváló csapat érkezett a kolozsvári balettintézettől, amikor harmadikos voltam. Az iskolások közül próbáltak válogatni olyan gyerekeket, akik esetleg balettosztályba járnának. Kun Zsuzsanna tanítónő engem ajánlott, mert észrevette, hogy van zenei hajlamom. A szüleim, mivel Kolozsvárra kellett volna mennem tanulni, nem egyeztek bele, de a dolog szöget ütött a fejükbe, és elkezdtek érdeklődni, milyen lehetőségek vannak Nagyváradon arra, hogy zenét tanuljak. Az ötödik osztályt már a zeneiskolában kezdtem. A szüleim felismerése volt a döntő, de kezdettől fogva örültem annak, hogy zenét tanulhatok. Az iskola igazgatója előbb fagottra írt be, de az első fagottórán kiderült, hogy még kicsi vagyok, az ujjaim nem érik el a billentyűket, így irányítottak a fuvola felé. Nagyon megszerettem a hangszert, ennél is maradtam. A Nagyváradi Zene- és Képzőművészeti Líceumban érettségiztem 1973-ban. A líceumhoz került tanárként egy frissen végzett zeneszerző, Márton Jenő, aki zeneszerzőkört szervezett. Szép eredményeket értem el, rengeteget tanultam tőle, megszerettette velem a zeneszerzést. Bukarestbe akartam menni erre a szakra felvételizni. Acél Ervinnek köszönhetem, hogy elálltam ettől a tervemtől, ő meggyőzött, hogy jobb lenne, ha a fuvolával folytatnám. Ő akkor az iskolánk zenekarának a karmestere volt, meg volt velem elégedve, s rábeszélt, hogy mégis a fuvolát válasszam. Ez a kettősség azért is jellemző az életutamban, mivel a Mérleg jegyében születtem. Később a komoly- és a könnyűzene közötti választás is beleszólt az életembe, hisz az egyetemi évek alatt egy progresszív popzenekar tagja voltam. Az együttest Ethosnak hívták, a szebeni dzsesszfesztiválra is eljutottunk 1981-ben. Az akkori felvétel ma is kering a YouTube-on.

– Hol folytatta zenei tanulmányait?

– Az érettségi után a jászvásári konzervatóriumba felvételiztem. Nagyon kevés hely volt, egyetlen hely a fuvola szakon, kilencen jelentkeztünk a felvételi vizsgára. Az első próbálkozásom nem volt sikeres, de második nekifutásra már sikerült. Tanulmányaimat 1978-ban fejeztem be.

– Hogyan indult el a karrierje?

– Abban az időben országosan helyezték ki a végzősöket különböző munkahelyekre, így volt ez a konzervatóriumot végzett hallgatókkal is. Fuvolásoknak, országos szinten, a filharmóniáknál egyetlen szabad hely sem volt. Hogy mielőbb Nagyváradra kerülhessek, a marosvásárhelyi Népművészeti Iskolát választottam, mert ez a kulturális minisztériumhoz tartozott. Tudtam, innen hamarabb tudok álmaim felé lépni, mint ha a tanügyben helyezkednék el. A sors úgy hozta, hogy középiskolai tanárom, Dömös Árpád fuvolaművész, aki a filharmóniának is tagja volt, családjával az Egyesült Államokba emigrált, így Váradon szükség volt egy fuvolásra.

– Ha akkor nem is akart tanár lenni, ma Váradon tanít is.

– Igen, külsősként tanítok fuvola szakon a Nagyváradi Egyetemen, korábban a zenelíceumban is oktattam. Számos növendékem sikeresen tudott elhelyezkedni szimfonikus zenekarokban. Fuvola szakos tanárokat is neveltem, ennek köszönhetően a zenelíceumban átadtam a helyem egykori növendékeimnek.

– A muzsikálást folytatja valaki a családban?

– Igen! A leányom a kolozsvári zeneakadémián végzett hegedű szakon, ő a mi zenekarunkban játszik, a fiam viszont nem foglalkozik zenével, a Budapesti Műszaki Egyetem mérnök-informatikus karán diplomázott.

Pöszi feladatot ad

Sziasztok!

Már javában tart a nyár, de hamarosan megérkezik a szeptember, újrakezdődik a tanítás az iskolában, óvodában. Ebből az alkalomból nagyon fontos kérést intézek hozzátok: rajzoljátok le és küldjétek el nekem, mi volt a legjobb dolog, amelyben idén nyáron a szüleitekkel közösen részt vettetek!

A legszebb rajzokat értékes ajándékcsomaggal fogom megjutalmazni. Keressétek a júliusi és augusztusi lapszámokban a jelentkezési lapot, ebben minden részlet olvasható lesz. Addig is olvasgassátok, mi mindent hoztam nektek júliusban!

Találós kérdések

Kipi-kopi, kopogok,
hernyók után kutatok.
Fák törzsét kopogtatom,
ha beteg, meggyógyítom.
Ki vagyok?
(Harkály)

Ágról ágra, fáról fára
fürgén, vígan szökkenek,
ám legvígabb akkor vagyok,
hogyha diót törhetek.
Szeretem a mogyorót is,
a rügyet is megeszem!
Találjátok ki, gyerekek,
hogy mi lehet a nevem!
(Mókus)

Lova nincs, de sarkantyút hord,
lépte büszke, járása zord.
A ruhája tarka ékes,
a járása, jaj, de kényes!
Hajnal hasad, ő köszönti,
a napkeltét ő serkenti.
Kiáltása harsány, tiszta,
szebben szól, mint a trombita.
Széjjelnéz a szemétdombján,
tűz vöröslik a taréján.
Keményen lép, szörnyen nyakas.
Kitaláltad? Ő a …
(Kakas)

TÓTH ÁGNES

Méhecske-kép

Fotóshoz ment a méhecske,
Kell neki egy fényképecske.
Kitárt szárnnyal állna rajta,
Fejét kissé hátrahajtva.

Elküldené barátjának,
Dánielnek, a darázsnak.
A fotósnak azt ígérte,
Finom mézzel fizet érte.

Elkészült a fényképecske,
Szép volt rajta a méhecske,
Párja talán nem is akadt,
De fényképe mézbe ragadt.

Megnézheted te is bátran,
Még ott van a méhkaptárban,
Virágmézzel van körítve,
Örökre megörökítve.

Pöszi szórakoztató kínálatát összeállította:
Balázs Anita, Vajnági-Nagy Anikó

A vízhordozó meséje

Kínában élt egyszer egy vízhordó, s volt neki két nagy cserépedénye. Annak a botnak egy-egy végén lógtak, amit a nyakán-vállán átvetve viselt. Az egyik edényen volt egy repedés, míg a másik tökéletes volt, és mindig egy teljes adag vizet lehetett szállítani benne. A pataktól a házig tartó hosszú út végére a megrepedt edény már csak félig volt vízzel.

Két teljes évig így ment ez: a vízhordozó minden nap már csak másfél edény vizet szállított vissza a házba. Természetesen az ép edény büszke volt a teljesítményére, hisz tökéletesen tette a dolgát, de a szegény törött cserép szégyellte a tökéletlenségét, és nyomorultnak érezte magát, hogy csak feleannyit tudott teljesíteni. Kétévnyi keserűség után egyik nap megszólította a vízhordozót a pataknál:

– Szégyellem magam, mert a víz szivárog egész úton hazafelé.

A vízhordozó így válaszolt a cserépnek:

– Észrevetted, hogy az ösvényen csak a te oldaladon virulnak virágok, s nem a másik cserép oldalán? Ez azért van így, mert én mindig tudtam a hibádról, és virágmagot szórtam az ösvénynek erre az oldalára. Mindennap te locsoltad őket, amíg visszasétáltunk. Két éve leszedem ezeket a gyönyörű virágokat, hogy az asztalt díszítsem velük. Ha nem lennél olyan, amilyen vagy, akkor ez a gyönyörűség nem ragyogná be a házamat!

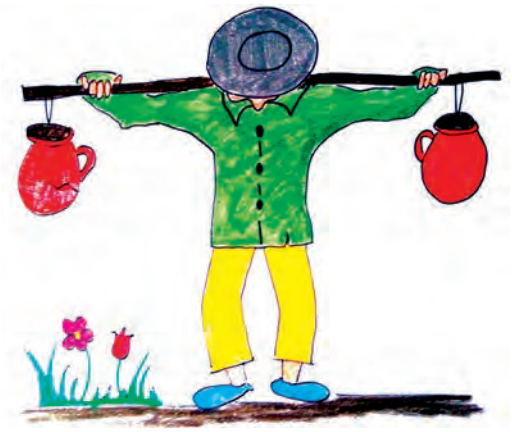

Tanulság: Mindannyiunknak megvan a saját hibánk. Mi mindannyian törött cserépedények vagyunk. De ezek a törések és hibák, amik mindannyiunkban megvannak, teszik az életünket egyedivé és nagyon értékessé. Csak el kell fogadnunk mindenkit olyannak, amilyen, s meg kell látnunk a jót másokban.

Közös móka a szüleimmel

Kedves gyerekek! A *Biharország* nyári rajzpályázatot hirdet óvodások, iskola-előkészítősök és I–IV. osztályosok részére.

Arra kérünk benneteket, hogy egy A4-es lapra tetszőlegesen választott technikával rajzoljátok le nekünk, és szerkesztőségünk címére küldjétek el, mi volt a legjobb móka, amelyben a szüleitekkel közösen részt vettetek. Kirándultatok egy nagyot, a tengerparton kagylókat gyűjtöttetek? Apával közösen lefestettétek a kerítést? Anya megtanított úszni? Ruhát varrtatok a babának? Mindegy, csak az a fontos, hogy a szüleitekkel közösen végeztétek, és közben mindenki nagyon jól szórakozott.

A legszebb, legkifejezőbb rajzokat értékes ajándékokkal jutalmazzuk. A rajz mellé csatoljátok az alábbi jelentkezési lapot is, amit kivágva töltsetek ki a kért adatokkal, és küldjétek be a címünkre: 410068 – Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12., et. I. A borítékra írjátok rá: **Nyári rajzpályázat.** Beküldési határidő: **szeptember 1.** A nyertesek nevét és a legszebb rajzokat szeptemberi lapszámunkban közöljük.

Jó munkát és jó szórakozást kívánunk!

JELENTKEZÉSI LAP **Közös móka a szüleimmel**

Név: ..... Cím: .....

Telefonszám: ..... Életkor: ..... Óvoda, iskola: .....

..... Óvónő/tanítónő neve: .....

Horgolt csodák

A horgolás a relaxációs technikák egyik legjobban működő formája; ennek a különleges szenvedélynek hódol immár több éve a nagyszalontai BARABÁS ENIKŐ is, aki horgolt munkáival és kézműves termékeivel már számos alkalommal bemutatkozott különböző vásárokon, rendezvényeken.

A tehetséges, fiatal kézműves szebbnél szebb horgolt holmikat készít, akár rendelésre is, és mindig törekszik arra, hogy egyedi és személyes munkákat adjon ki a kezei közül. A páratlan és jellegzetes kézimunkák készítője a napokban szívesen mesélt lapunknak különleges szenvedélyéről.

– *Mióta foglalkozik horgolással?*

– Kisebb-nagyobb megszakításokkal gyerekkorom óta. Nagyon szeretek horgolt holmikat készíteni, mert jó látni az emberek szemében az örömet, amit ezek a tárgyak szereznek.

– *Honnan jött az ötlet, hogy horgolt holmikat készítsen?*

– Vágyaim és szükségleteim találkozásából: sapkát kerestem az üzletben, nem találtam magamnak megfelelőt, ezért horgoltam egyet magamnak, aztán a lányaimnak is. A karácsonyfára évek óta saját készítésű dekoráció kerül, és mindenkinek nagyon tetszenek a horgolt angyalkáim és csengettyűim.

– *Ki szerettette meg önnel a horgolást?*

– Mindig nagyon szerettem kézimunkázni, a horgolás alapjait édesanyám tanította meg, és az internetről bővítettem a tudásomat.

Gyöngyös nyakpánt

Nyaklánc

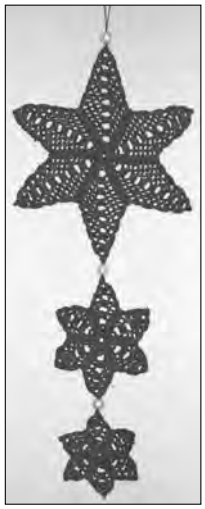

Csillagok, csillagok...

Barabás Enikő alkotásaival egy kézműves vásáron

– *Milyen horgolt holmikat készít?*

– Az említett karácsonyi dekorációkat, angyalkát, csengőt, csillagot, ruhaneműket: sapkát, kendőt, kézmelegítőt, gyermekmellényt, fürdőruhát, de legnagyobb kedvenceim a horgolt ékszerek.

– *Milyen más kézműves tárgyak készítésével foglalkozik?*

– A horgolt holmikon kívül készítek például gyöngy ékszereket is, de a legtöbb időt a horgolásra fordítom. Ezek az ékszerek kifejezik a viselőjük egyéniségét és illeszkednek a stílusához, s ez számomra nagy öröm.

– *Aki szeretne ilyen szép és egyedi holmikat vásárolni, hol teheti ezt meg?*

– A nagyszalontai kézműves vásárokon rendszeresen bemutatkozom, de a világhálón és a közösségi oldalon is megtalálható vagyok, illetve elérhetnek e-mailen is, a címem: barabasenci@gmail.com.

Balázs Anita

Nyári táborok Nagyszalontán

Itt a nagyvakáció, s vele együtt a táborozás időszaka. Az elmúlt évekhez hasonlóan az idén is változatos programok várják majd a nyári hónapokban Nagyszalonta gyermekeit, minden bizonnyal a lányok és a fiúk is megtalálják majd a kedvükre való elfoglaltságot.

Az aktív kikapcsolódást kedvelő gyerkőcöket júliusban a sporttábor várja, amelyet az Arany János Elméleti Líceum sporttanárai szerveznek meg elsősorban a magyar iskola 0–IV. osztályos diákjainak. Mellettük szeretettel várják mindazokat, akik szívesen vennének részt úszásoktatásban, biciklitúrán, érdekes délutáni foglalkozásokon, hogy csak néhányat említsünk a sporttábor programjai közül.

Július 22–27. között a Sinka István Kézműves Kör szervezésében hagyományőrző kézműves táborban vehetnek részt az efféle foglalatosságot kedvelő gyerekek. Különböző népi mesterségekkel ismerkedhetnek meg a résztvevők, valamint meglepetés kirándulásra is mennek majd a kis kézművesek. Aki szeretne részt venni a táborban, jelentkezzen mihamarabb Fekete Mária körvezetőnél a 0748/861–525 telefonszámon, ugyanis a helyek száma korlátozott.

Természetesen az idei nyár sem múlhat el kézimunkával fűszerezett angoltábor nélkül. A Nagy Evelin és Balázs Anita szervezésében évről évre megrendezett foglalkozáson hasznos angolnyelv-ismereteket sajátíthatnak majd el a kisdiákok, valamint vidám mondókákat és énekeket is tanulhatnak. Az angol nyelvi oktatás mellett érdekes kézimunka foglalkozások is várják a gyerekeket július 15–19. között.

A tavalyi nagy sikerre való tekintettel a Learning Enterprises ebben az évben is kitárja kapuit Nagyszalontán. A táborba várnak minden 5–18 év közötti gyermeket és fiatalt, aki szeretne három héten keresztül részese lenni a játékos, szórakoztató, interaktív foglalkozásoknak, amelyekkel az angol szóbeli kommunikációt fejlesztik. Az oktató egy amerikai fiatal angoltanárnő. Az óráknak az Arany János Elméleti Líceum termei adnak otthont minden hétköznap július 22. és augusztus 9. között. Napi egy órában korcsoportonkénti felosztásban zajlik majd a tanítás. Jelentkezésért és egyéb információért hívható a következő telefonszám: 0724/782–070.

Az idén is lesz bibliahét és a zenei oktatást népszerűsítő tábor. A gazdag választék adott, a gyerekek tehát idén nyáron is hasznosan tölthetik majd el a vakáció heteit.

B. A.

Takarékossági okokból is fiatalít a Bihar FC

Új szelek fújnak a Nagyváradi Bihar FC labdarúgócsapatának háza táján azóta, hogy nem hosszabbították meg a piros-kék együttes és a Nagyszalontai Liberty CF közötti együttműködést.

A „szakítás” egyik oka az, hogy a hajdúvárosi klub tulajdonosa, Vízer László Máriusz, a Nemzetközi Cselgáncsszövetség elnöki tiszte mellett elnyerte a Sport Accord nevű, 107 sportszövetséget magában foglaló szervezet vezetői posztját is, így kevesebbet tud majd a labdarúgással foglalkozni. A Bihar FC-nek ez már csak azért is nagy érvágásnak számít, mert alig két olyan labdarúgóval maradt (Florin Pop és a még junior korú kapus, Ionuț Pop), akik a klub játékosai. Ebből következik, hogy az új idény megkezdéséig komoly erősítéseket kell majd véghezvinni a csapatnál, hogy a gárda fel tudja venni a harcot a másodosztályú tagság megtartásáért.

A Liberty CF távozásával egy egész csapatnyi labdarúgó is távozik Váradról, köztük Márkus, Pogacsics, Popescu, Sorian, Florean, Bic vagy Coroian, akik mindannyian a hajdúvárosban székelő klub tagjai, és az utóbbi három évben kölcsönben szerepeltek a Bihar FC-nél. Marian Pană edző szerződését szintén felbontották, és a szakvezető helyét Gheorghe Ghiț veszti át, aki már két ízben dolgozott a csapatnál. Az első váradi idényében sikerült kiharcolnia az élvonalba jutást, ám a Bihar FC nem kapta meg az induláshoz szükséges licencet a Román Labdarúgó Szövetség vezetőitől. A

Teljesen átalakul a Bihar FC kerete

2011–2012-es bajnokságot szintén ő kezdte a váradiak kispadján, ám a gyenge szereplés miatt négy forduló után mennie kellett.

A fiatal szakvezető bizakodva tér vissza a Bihar FC-hez, segítője Călin Cheregi, a klub gyermek- és utánpótlás-nevelő központjának vezetője lesz. Az új csapat gerincét a váradi klub saját nevelésű fiatal labdarúgói adják majd, de tapasztalt, már karrierjük végén járó egykori váradi futballisták „hazacsábításával” is próbálkoznak a klub vezetői. A listán olyan nevek találhatók, mint Zeno Bundea, Sebastian Sfârlea, Lukács Rajmond, Alexandru Gego, Sorin Tegzeș, Călin Fildan vagy Dorin Mihuț, utóbbi már meg is egyezett a piros-kék együttessel. A Bihar FC saját nevelésű labdarúgói közül Hosu, Olariu és Lőrincz csatlakozott a kerethez.

A Bihar FC arculatváltása, az, hogy a saját nevelésű helybeli labdarúgókra kívánják helyezni a hangsúlyt, mindenképpen pozitívum még akkor is, ha rövid távon nem hozza meg a kívánt eredményt. A szintén váradi Luceafărul vezetői már az elmúlt idényben hasonló szemlélettel dolgoztak (alig néhány tapasztalt labdarúgót tartottak meg a keretben, inkább a helyi tehetségeknek adtak bizonyítási lehetőséget), s a csapatnak sikerült bennmaradnia a másodosztályban. A bajnokságok átszervezése miatt a 2013–2014-es idényben mindkét bihari gárdának jóval nehezebb dolga lesz a másodosztályú tagság megőrzéséért vívott harcban.

Hajdu Attila

Magasabb szintre lép a VSK kosárlabdacsapata

Tízéves fennállása alatti legnagyobb sikerét érte el a Nagyváradi Városi Sportklub (VSK) férfi kosárlabdacsapata: bronzérmet szerzett a román élvonal 2012–2013-as idényében. A bajnokság befejezése után csak a játékosok mentek szabadságra, a klubvezetők gőzerővel nekiláttak a keret megerősítésének.

Radovan Markovics is a VSK új idegenlégiósa

Alig egy hónappal a román élvonalbeli kosárlabda-bajnokság lezárulta után máris új, nagyban átalakult csapatot tudhat magáénak a VSK. Şerban Sere menedzser, Florin Birta klubelnök és Vajai György főtámogató már a vakáció első hetében szolgált újdonsággal a váradi sportkedvelőknek: bejelentették ugyanis Titus Nicoară hazatérését a Medgyesi Gaz Metantól. Ezt követően az amerikai irányító, William Franklin hosszabbított szerződést a VSK-val, majd Bogdan Ţibârnă is megtette ezt. Innentől az új szerzemények bemutatása következett: a kanadai beálló, Sean Denison, a montenegrói szélső, Vujadin Szubotics, a román irányító, Daniel Tudosă, majd pedig a szerb Radovan Markovics szerződött a csapathoz. A tavalyi keretből az ausztrál Daniel Dillon és a szerb Zsarko Csomagics döntött még a váradi folytatás mellett, így igencsak átalakult a VSK. Szintén a csapatnál maradt Horia Hora, Rareş Pasca és a még ifi Andrei Ciordaş, Sergiu Pop pedig három év szünet után tér vissza a VSK-hoz.

Sean Denison

Nagy átalakuláson megy át a bronzérmet szerzett váradi férfi kosárlabdacsapat

Érdekesség, hogy a tavalyi idényhez képest az öt szerb játékos közül négyen (Nemanja Marics csapatkapitány, Milos Pesics, Ivan Stefanovics és Szasa Topcsov, utóbbi visszavonult) nem maradtak a csapatnál, elhagyták Váradot, s szintén távozott Lázár László, aki majd egy évtizeden át volt a VSK játékosa, illetve Silviu Lupsavei is elment. Szóba került Török Roland hazatérése is, aki egy évet játszott a magyar élvonalban szereplő Jászberény csapatában, de úgy tűnik, egyelőre nem sikerült megegyeznie a két félnek.

A felkészülést augusztus elsején kezdi majd meg Cristian Achim edző együttese, s az Antonio Alexe-emléktornán mutatkozik majd be a szurkolóknak. A bajnokságban elért harmadik hely feljogosítja a váradiakat arra, hogy európai porondon is megmérettessék magukat, a FIBA Eurochallenge Kupában.

A VSK tavalyi kerete: William Franklin, Ivan Stefanovics, Horia Hora, Daniel Dillon – védők; Nemanja Marics, Rareş Paşca, Silviu Lupusavei, Andrei Ciordaş, Zsarko Csomagics, Milos Pesics – szélsők; Lázár László, Bogdan Ţibârnă, Szasa Topcsov – beállók.

A csapat új összetétele: William Franklin, Daniel Tudosă, Horia Hora, Daniel Dillon – védők; Radovan Markovics, Rareş Paşca, Vujadin Subotics, Andrei Ciordaş, Zsarko Csomagics, Sergiu Pop – szélsők; Titus Nicoară, Bogdan Ţibârnă, Sean Denison – beállók.

Hajdu Attila

Tanítsuk kedvenceinket!

A kutya az ember legjobb barátja, tartja a szólás, a kutyakiképzés célja pedig nem más, mint hogy adottságait felhasználva a „barátot” az ember hű testőrévé képezzék ki.

A nagyszalontai **Tóth Lóránt** immár több mint 15 éve foglalkozik kutyák oktatásával. 1998-ban Budapesten az Országos Magyar Sportkutyás Egyesület égisze alatt végzett el egy kétéves nemzetközi iskolát, ahol kutyakiképző és munkaosztályos versenybíró képesítést szerzett. Őt kérdeztük kedvenceink oktatási lehetőségeiről s a kutyakiképzés menetéről.

– Manapság mennyire keresett a kutyakiképzés?

– Azt tapasztalom, hogy az utóbbi években már nemcsak a nagyvárosokban, hanem a kisebb településeken a kiképzés egyre inkább keresett. A gazdák jobban törődnek a kedvenceikkel, így azzal is, hogy megfelelő módon tanítsák őket, s ezáltal a kutya valóban az ember legjobb barátjává tud válni.

– Hogyan oktatják az ebeket?

– Első lépésként a gazdák elmondják nekem a legfontosabb információkat, például hogy milyen fajta a kutya, mennyi idős, milyen a temperamentuma, s ezt én is felmérem, még mielőtt elvállalnám a kutya kiképzését. A folytatásban megkezdődhet a kutya egyéni vagy csoportos oktatása. Szerintem a szocializáció, vagyis a saját fajával csakúgy, mint az emberrel való együttélés szempontjából jobb, ha a kutya csoportban tanul.

– Mit tanulnak meg a kutyák a kiképzés során?

– Engedelmességi parancsszavakat, mint például: Ül!, Fekszik! stb. A tananyag része még az őrző-védelem, az apportírozás, vagyis tárgyak visszahozása, a nyomkövetés elsajátítása.

A kutyaiskola növendékei a gazdikkal

– Mennyi időbe telik ezeknek a tudnivalóknak az elsajátítása?

– A kurzus időtartama függ az elsajátítani kívánt kategóriáktól, például az engedelmességi parancsokat egy-két hónap alatt tanulják meg a kutyák.

– Az oktatás során jelen vannak a gazdák is?

– Az oktatásnak minden esetben részese a gazda is, a kutya tulajdonképpen a gazda képmása. A kutyát is úgy kell nevelnünk, mint a gyereket, lassan, nagy türelemmel. Ha nincs is jelen folyamatosan a gazda, a kurzus bizonyos részein mindenképpen szükség van a részvételére, hiszen a gazdának is meg kell tanulnia, hogy a kutyáját miként hívja, hogyan használja a parancsszavakat stb.

– Hol jelentkezhet az, aki szeretné a kutyáját ilyen kiképzésben részesíteni?

– Elérhető vagyok a 0763/873–829 telefonszámon, illetve ha bárkinek bármilyen kérdése van, arra is szívesen válaszolok, hívjanak bátran.

Balázs Anita

Megtanítják azt is, hogy védje meg a gazdát a rossz szándékkal közeledőktől

Júliusi jeles napok

1856. július 10-én megszületett Nikola Tesla fizikus

A szerb villamosmérnök, gépészmérnök, fizikus, feltaláló, filozófus az egykori Magyar Királyságban, Smiljan faluban (ma Horvátország) látta meg a napvilágot. Ausztriában és Csehországban tanult, a forgó mágneses mező felhasználásának lehetőségeit és az indukciós motor alapjait budapesti tartózkodása alatt dolgozta ki. Párizsban az Edison Társaságnak dolgozott, majd 1884-ben Amerikába öltözött. Életében 146 szabadalmat (ebből 112-t az USA-ban) jegyeztek be a neve alatt. Róla nevezték el a mágneses indukció SI-mértékegységét. New Yorkban halt meg 1943. január 7-én.

Nikola Tesla

1790 óta július 14. a francia függetlenség napja

A francia forradalom kezdődátumának 1789. július 14-ét tekintik, amikor a párizsiak elfoglalták és lerombolták a Bastille várbörtönt. 1790 óta, Charles-Maurice Talleyrand püspök javaslatára, e napon ünneplik a francia függetlenség napját. A forradalom megbuktatta az országot a pénzügyi csőd közelébe vezető rendszert, ám a gazdasági és társadalmi válságot nem sikerült felszámolni.

1969. július 16-án az Apollo–11 elindult a Holdra

Közép-európai idő szerint 14.32 órakor lőtték fel az űrhajót Cape Canaveralból, fedélzetén Neil Armstronggal, Edwin Aldrinnal és Michael Collinsszal. Négy nap múlva közép-európai idő szerint 21.17-kor Armstrong és Aldrin az Eagle (Sas) leszállóegységen a Holdra ért. Július 21-én 2.56 órakor Armstrong lépett elsőként a Hold felszínére, őt követte Aldrin is, majd kitűzte az amerikai zászlót. Collins eközben a Hold körül keringett a parancsnoki kabinban. A rakéta indítását és a Holdra szállást mintegy 500 millió ember kísérte figyelemmel. Július 24-én tért vissza az űrhajó, és szállt le a Csendes-óceánon.

Neil Armstrong, Michael Collins és Edwin Aldrin

1783. július 24-én megszületett Simon Bolivar

Teljes nevén Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar Palacios y Blanco a dél-amerikai függetlenségi mozgalom vezetője, Venezuela, Kolumbia, Ecuador, Peru és Bolívia nemzeti hőse, felszabadítója, elnöke, majd Peru és Venezuela diktátora. 1825-ben Felső-Peru kinyilvánította Spanyolországtól való függetlenségét, s Bolivar iránti tiszteletből a Bolívia nevet vette fel. Bolivar születésnapja Venezuelában nemzeti ünnep. 1830. december 17-én végzett vele a tüdővész Santa Martában.

Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar Palacios y Blanco

1095. július 29-én meghalt I. (Szent) László király

1040 körül született, 1077-től uralkodott, bátyját, I. Gézát követte a trónon az Árpád-házi magyar uralkodók sorában. Megvédte Magyarországot a németek, kunok és besenyők támadásaitól, sőt 1091-ben meghódította Horvátországot. 930 évvel ezelőtt püspöki székhellyé tette Váradot, ezért ő tekinthető a városalapítónak. A cseh király elleni hadjáratban szerzett betegségébe halt bele. Előbb az általa alapított monostorban temették el Somogyváron, majd hamvait Váradra vitték. 1192-ben avatták szentté.

Gyógynövény-ábécé

66. Illatos ibolya *(Viola odorata)*

Népies neve lila ibolya, kék ibolya, violetta, vénuszvirág vagy bájos ibolya. Románul toporaș vagy violetă néven ismerik. Az ibolyafélék családjának viola nemzetségébe tartozó évelő növény, Európában és Ázsiában őshonos, de Észak-Amerikában is elterjedt.

Illatos, fehér vagy lila virágai tavasz közepéig nyílnak. Leggyakrabban kandírozásra, sütemények, pudingok, jégkrémek, saláták díszítésére, illatosításra használhatjuk. Virágából az egyik legdrágább illóolajat vonják ki.

Friss vagy szárított virágának szörpje vagy forrázata enyhe hashajtó. Hörghurut, köhögés, álmatlanság, fejfájás elleni teák alkotórésze, önmagában idegnyugtató, köptető hatása van, izzasztószernek is alkalmas.

Illatos turbolya

Illatos ibolya

67. Illatos turbolya *(Anthriscus cerefolium)*

Zamatos turbolya, olasz saláta, édespetrezselyem néven is ismert. Román elnevezése hasmațuchi. Az ánizsra emlékeztető illatú, édeskés ízű, egynyári növényt már a rómaiak is használták. Levele a petrezselyem zöldjéhez hasonlít, ernyős virágzata kis fehér virágokból áll. Gyors növekedésű, leveleit már vetés után 4–5 héttel vághatjuk. Elvadulva az egész Kárpát-medencében megtalálható, főleg üde akácosok aljnövényzeteként. Termesztik is.

A francia konyha által használt „fines herbes”, azaz finom fűszernövények egyike, zöldség- és csontleves, baromfiételek, mártások ízesítője. Kiváló még sült húsok, főleg báránysültek, tojásételek, gombás ételek fűszerezésére is. Kora tavasszal megjelenő zsenge hajtásaiból salátát is készítenek, később a levelek már keserűvé és rágóssá válnak.

Illóolaj-tartalma 0,3 százalékos, főként entragolt, apiin-glikozidot, keserűanyagot tartalmaz. Teája vese-, hólyagpanaszokra, légző- és emésztőszervi megbetegedéskor jó hatású, kitűnő salaktalanító szer.

Jövő hónapban a jázmint és a kakaót mutatjuk be.

Limonádé minden mennyiségben

Nyári hőségben rendkívül fontos, hogy sok folyadékot igyunk. Nem is akármilyet, hanem szomjoltót. A limonádé ilyenkor a legjobb, és rengeteg változatban készíthetjük.

A hagyományos, klasszikus limonádé citromlé, cukor vagy cukorszirup és víz keveréke. Ez lehet az alapja sok különleges ízkombinációnak. Más-más aromájú a **bodzaszörppel, mentaszörppel vagy citromfűszörppel** édesített hűsítő. Ha nincs szörp, akkor néhány friss citromfű- és mentaág vagy -levél (esetleg bazsalikom) is jó, ezeket kissé törjük össze, amikor az italba tesszük, és hagyjuk állni, hogy az aromák kioldódjanak.

Ha **fűszerekkel** ízesítünk, akkor főzzünk cukorszirupot, ebbe szórjuk a fűszereket: fahéjt, szegfűszeget, vaníliát, ánizst. Csipetnyi durvára tört feketeborstól kellemesen csípős lesz a limonádé.

Gyümölcsökkel is gazdagíthatjuk limonádénkat. Egy kis eperpüré és néhány bazsalikomlevél kitűnő aperitif. Mehet bele darabolt narancs, barack, alma, kivi, ananász vagy egész eper, málna, cseresznye, szeder, szőlőszemek.

Gyömbéres limonádé

Elkészítés: a friss gyömbért lereszeljük (1 liter vízhez egy diónyit), forraljuk pár percig vízben, majd ha kihűlt, akkor adjuk hozzá a citromot.

Gyömbéres jeges tea

Hozzávalók: 3 citrom, diónyi friss gyömbér, 30 dkg cukor, 3 teáskanál teafű.

Elkészítés: Alaposan mossuk meg a citromokat forró vízben, majd reszeljük le a héjukat, facsarjuk ki a levüket. A reszelt héjat a facsart lével és a kifacsart citromokkal együtt 3,5 dl vízzel, a cukorral és a reszelt gyömbérrel együtt felforraljuk, majd alacsony lángon 5 percig gyöngyöztetjük. Levesszük a tűzről a szirupot, majd egy teatojásba tesszük a tealevelet, és a szirupban hagyjuk ázni kb. 5 percig. Ezután leszűrjük, sterilizált üvegbe töltjük. Vízzel hígítva fogyasztjuk.

Piros bogyós limonádé

Hozzávalók: 50 dkg friss vagy fagyasztott vegyes bogyós gyümölcs (áfonya, eper, málna, ribizli, cseresznye), 1 citrom, 30 dkg cukor.

Elkészítés: A friss gyümölcsöket megmossuk, ha fagyasztottat használunk, kiengedjük. A citromot felszeleteljük, a gyümölcshöz adjuk, 2 dl vízzel és a cukorral együtt felforraljuk, majd alacsony lángon 5 percig gyöngyöztetjük. A tűzről levéve leszűrjük, majd tisztított üvegekbe öntjük. Vízzel hígítva, jégkockával fogyasztjuk.

Madách Imre gondolata

A helyes megfejtést szerkesztőségünkbe eljuttatók között könyvjutalmat sorsolunk ki. **Beküldési határidő: július 28.** Postacím: 410068 – Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12.; e-mail: biharmegye@gmail.com.

A jeles drámaíró, költő (1823–1864) a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt. Egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és **függőleges 16.** alatt.

VÍZSZINTES: 13. Szállítóeszköz. **14.** Azonnal. **15.** Huncut gyerek. **16.** A szerelem istene a görög mitológiában. **18.** … Miklós (1742–1807) – nyelvész, költő. **20.** Ararát része! **21.** Rag, a -vel párja. **22.** Tó az Amazonas középső folyásának vidékén. **24.** Olasz tévécsatorna. **26.** Te meg én. **27.** Fohász. **28.** Apró. **29.** A mélybe. **30.** Nagyüzemben gyártott. **32.** Erdélyi festő- és grafikusművész (Endre, sz. 1925). **34.** A font harmincketted része. **36.** … Mihály (1817–1868) – költő, református lelkész. **38.** Mályvaféle dísznövény. **39.** Igavonó. **41.** Magyarországi zenész, énekes, dalszerző, jogász (Tamás). **43.** Francia sziget. **44.** Ügyintéző hely. **47.** Távközlő állomás. **49.** Ügy, dolog – latinul. **50.** Nagy és formátlan. **52.** Csomagot postáz. **54.** Kicsinyítő képző. **55.** Tisztít. **57.** … Grande – 3034 km hosszú folyó Észak-Amerika déli részén. **58.** Kuncz Aladár névbetűi. **59.** Katonaság. **60.** Maró folyadék. **62.** Mázol. **63.** Döntő érv. **65.** Kelet-Indiában honos pálmafaj. **67.** Bacsó Péter filmje (1969). **69.** Becézett Elisabeth. **71.** Utcai, piaci árusítóhely. **73.** … ezredes – Szabó István 1984-ben készült filmje.

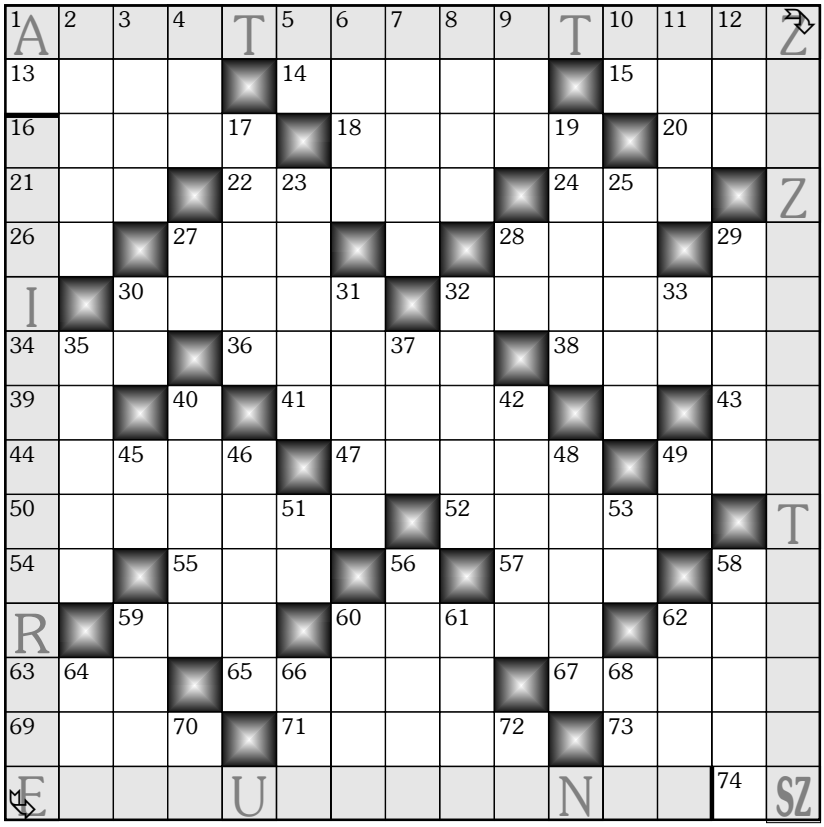

FÜGGŐLEGES: 1. … Pacino – amerikai filmszínész. **2.** Magyar író, költő, az USA-ba emigrált (Sándor, 1900–1989). **3.** Ember alakú ősi szobor. **4.** A hét vezér egyike (Anonymus gestájában). **5.** Az amerícium vegyjele. **6.** Vízgőz. **7.** Cirkuszi porond. **8.** A hinduizmus egyik fő istene. **9.** Bazsalikom része! **10.** Lakrész! **11.** Papagájnév. **12.** Forma–1-es pályájáról is ismert üdülőtelepülés Belgiumban, Liege-től délkeletre. **17.** Jellegzetes íz és illat. **19.** Szivárványhártya. **23.** Arad folyója. **25.** Zsugorodik, szárad. **27.** Cipőben van! **28.** Kiejtett betű. **29.** Franciaország leghosszabb folyója. **30.** Igeképző. **31.** Ritka női név. **32.** Tenor szerep Puccini Turandot c. operájában. **33.** A tallium vegyjele. **35.** Főütőér. **37.** Portugália, Málta és Spanyolország autójele. **40.** Szóban terjedő vidám történet. **42.** Közép-Európa egyik fő folyója. **45.** Országrész! **46.** Arra a másik helyre. **48.** Olajbogyó. **49.** Rúdvégek! **51.** Bródy Sándor névbetűi. **53.** Atom páratlan betűi. **56.** Magyar város, borvidéke a világörökség része. **58.** Fejfedő. **59.** … János – cseh hitújító, teológus, prédikátor. **60.** … az alkonyatban – Tóth Árpád költeménye. **61.** George … – francia írónő (1804–1876). **62.** Deka betűi. **64.** Disputa kezdete! **66.** R. S. L. **68.** Metronóm része! **70.** Az asztácium vegyjele. **72.** A C hang.

Barabás Zsuzsa

Júniusi rejtvényünk *(Nyári hangulat)* helyes megfejtése: „Ég a napmelegtől a kopár szik sarja, / Tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajta". Könyvjutalmat nyert: **Gál Ferencné Viktória** (Belényes) és **Félegyházy Ágnes** (Nagyszalonta).

Könyvbemutató és díjkiosztó

A *Várad* folyóirat tavaszi verspályázatának eredményhirdetését júniusban rendezték a nagyváradi Bábszínházban, az eseményt összekötve kulturális folyóiratunk versrovatának szerkesztője, Kinde Annamária legújabb, kilencedik verskötetének a bemutatójával.

A verspályázaton közel ötven fiatal vett részt, verseiket különböző korcsoportokban díjazta a zsűri. A dicséretek mellett a középiskolások közül hárman kaptak elismerést: Tatár Edina I. díj, Oláh Márta II. díj és Czirják Angéla Mária III. díj.

Erősebb volt a mezőny az egyetemisták között, itt a fődíjas a szilágyperecseni Borzási Johanna lett, míg a megosztott helyezéseket Horváth Imre Olivér, Balogh Péter, Lovassy Cseh Tamás (I.); Göcző István, Gotha Róbert Milán, Kovács Emőke (II.); valamint Kondorossy Renáta, Váncsa Levente és Biró Árpád Levente (III.) érdemelte ki. Különdíjas lett a nagyváradi Molnár Zsolt. A díjazottak versei a *Várad* következő, 7. számában jelennek meg, a fődíjat nyert ifjú költő első verseskötetét a *Várad* kiadja.

Az est két részét az kötötte össze, hogy Kinde Annamária *Húzódhatsz közelebb* című kötetéből, annak bemutatóján, a pályázat díjazottjai olvastak fel egy-egy verset. A költővel Szűcs László beszélgetett.

Kinde Annamária új kötetével. A verspályázatot is ő kezdeményezte

A fődíjas Borzási Johanna

Emlékjel Jakobovits Miklósnak

A bálványosi Grand Hotel parkjában avatták fel június 26-án a tavaly decemberben elhunyt Jakobovits Miklós (1936–2012) Munkácsy Mihály-díjas nagyváradi festőművész és művészeti író emlékére állított kopjafát. Az emlékjel a csernátoni Haszmann-alkotóműhelyben készült. Az eseményen a nemzetközi alkotótábor résztvevői mellett annak mecénásai, Hegedűs Ferenc, Szarvadi T. Loránd és Szarvadi-Téglás Zsuzsa, valamint a néhai festőművész özvegye, Jakobovits Márta keramikus is jelen volt. Az elhunyt művésztársra, a bálványosi táborok állandó résztvevőjére két kortársa, Márton Árpád csíkszeredai festőművész és Bardócz Lajos erdélyi származású, 1988 óta a magyarországi Tiszakécskén élő grafikusművész emlékezett.

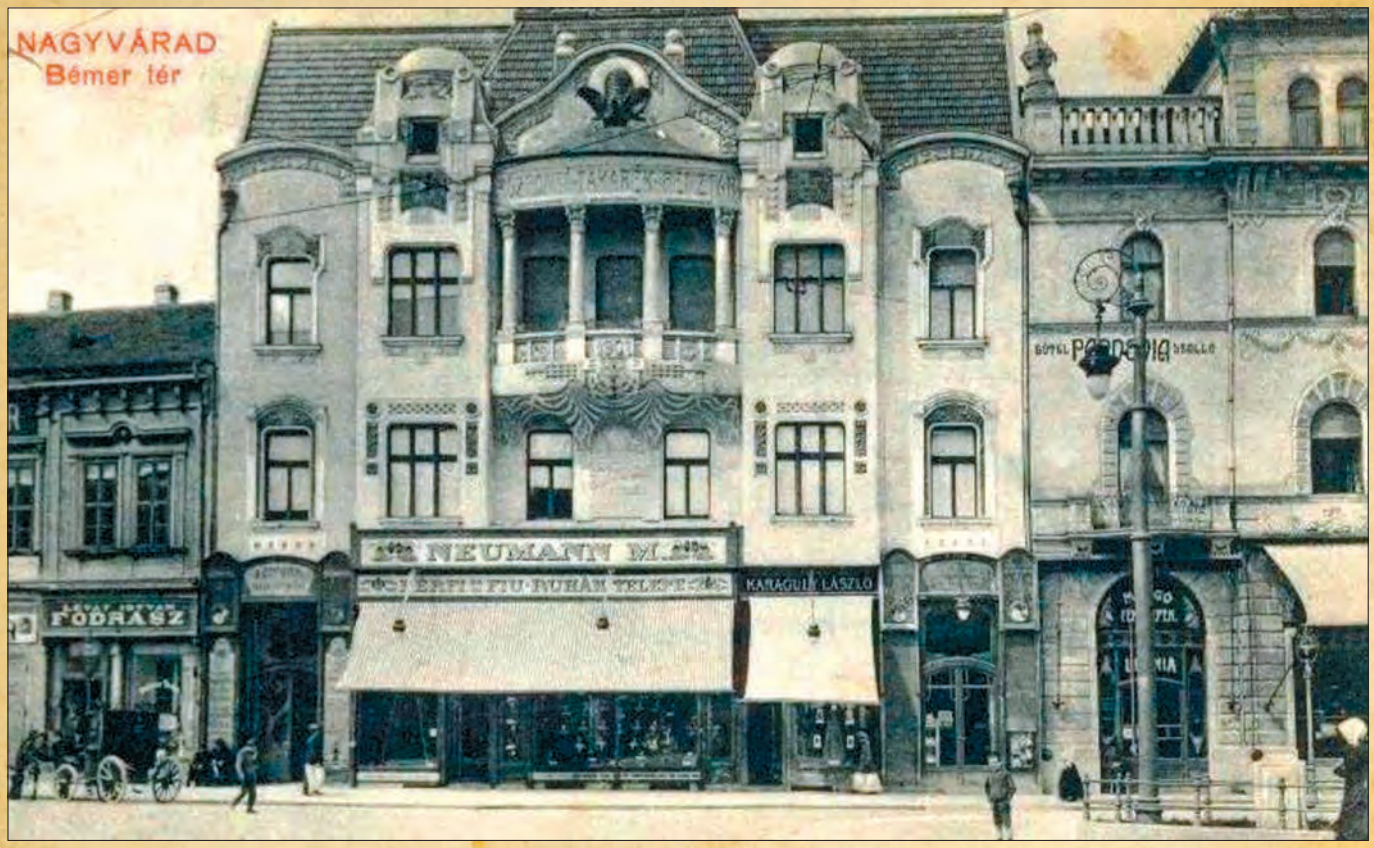

A Nagyváradi Központi Takarékpénztár épülete. A Bémer tér 4. szám alatti, egykoron díszes homlokzatú kétemeletes ingatlant eredetileg is bankszékháznak építették. A tervezésére 1906-ban kiírt pályázatot ifj. Rimanóczy Kálmán nyerte el. A bankszékház 1907 novemberére készült el. Miután a Központi Takarékpénztár 1911-ben egyesült a Bihar Megyei Kereskedelmi, Ipar- és Termény Hitelbankkal, ifj. Rimanóczy Kálmán – egyik utolsó munkájaként – elkészítette a pénzintézet bővítési tervét, kijárattal a szomszédos Szent János utcára. A bővítést 1912-ben Rendes Vilmos kivitelezte. Az emeleten a banknak egy fogadótermet alakítottak ki, ebben a két világháború között újságíróklub működött, ez a mai városi kultúrház. Alatta az Apolló mozgóképszínház nyílt meg 1912. november 21-én, ez a 90-es évekig Transilvania moziként működött.